

WE ARE IN THE SQUARES FOR
JUSTICE

www.justicesquare.com

**15 TEMMUZ SONRASI AİHM
TARAFINDAN TÜRKİYE ALEYHİNE
VERİLEN İHLAL KARARLARI**

JUSTICE SQUARE FOUNDATION

**15 TEMMUZ SONRASI
AİHM TARAFINDAN
TÜRKİYE ALEYHİNE
VERİLEN İHLAL KARARLARI**

2023

ÖNSÖZ

Türkiye’de 17/25 Aralık rüşvet ve yolsuzluk operasyonlarına tepki olarak başlayan ve 15 Temmuz darbe girişimi ile birlikte devlet politikası haline gelen hukuka aykırı uygulama ve kararlar ile binlerce insan hak ihlaline maruz kalmıştır. Özellikle 15 Temmuz darbe girişimi sonrası başlatılan soruşturmalar kapsamında yapılan gözaltı, tutuklama ve yargılamalarda ciddi hak ihlalleri yaşanmıştır. Evrensel hukuk ilkeleri başta olmak üzere Anayasa ve yasalara aykırı bu uygulama ve kararlardan dolayı temel hak ve özgürlüklerin iç hukuk yolları vasıtasıyla korunması veya hak ihlallerinin telafisi imkânsız hale gelmiştir. Zira mevcut durumda başta Anayasa Mahkemesi olmak üzere yüksek mahkemeler ve yerel mahkemeler nezdinde etkin iç hukuk yolu kalmamış ve en önemlisi de Türk yargısı yapılan yapısal değişikliklerle iktidar güdümünde bir yargı sistemine dönüşmüştür.

Bu süreçte hukuka aykırı uygulama ve kararlar nedeniyle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) yoğun başvurular yapılmıştır. İstenen hızda ve nitelikte olmasa da yapılan başvurular AİHM tarafından karara bağlanmaya başlanmıştır. Bu bağlamda başta özgürlük ve güvenlik hakkı olmak üzere ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, adil yargılanma hakkı ve diğer temel hak ve özgürlüklere yapılan haksız müdahalelere ilişkin önemli ihlal kararları verilmiştir. Buna göre 2023 yılı Nisan ayı itibariyle **1.014** kişiyi kapsayan toplam **31** ihlal kararı verilmiş ve bu ihlal kararlarında toplam **5.061.095 Avro** (73.486.589 TL) tazminata hükmedilmiştir.

Bu noktada Türkiye’de yaşanan karanlık ve hukuksuz süreçten zarar gören bireylerin hukuk mücadelesine katkı adına Vakfımız tarafından 15 Temmuz darbe girişimi sonrası AİHM tarafından Türkiye aleyhine verilen hak ihlali kararlarının özetini içeren bu kitapçık hazırlanmıştır.

Evrensel hukuka ve anayasal güvencelere ilişkin en temel tespitleri içeren bu kararlar ışığında Türkiye’de yaşanan hak ihlallerinin en kısa zamanda sona ermesi temennisiyle **Justice Square** bünyesinde hazırlanmış bu çalışmanın faydalı olması dileğiyle...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
İÇİNDEKİLER.....	2
I. AİHM TARAFINDAN 2018 YILINDA VERİLEN KARARLAR.....	6
A. MEHMET HASAN ALTAN/TÜRKİYE KARARI.....	6
a. Olaylar.....	6
b. İhlaller.....	6
c. Kararla İlgili Diğer Hususlar.....	6
B. ŞAHİN ALPAY / TÜRKİYE KARARI.....	7
a. Olaylar.....	7
b. İhlaller.....	7
c. Kararla İlgili Diğer Hususlar.....	7
II. AİHM TARAFINDAN 2019 YILINDA VERİLEN KARARLAR.....	8
A. ALPARSLAN ALTAN / TÜRKİYE KARARI.....	8
a. Olaylar.....	8
b. İhlaller.....	8
c. Kararla İlgili Diğer Hususlar.....	8
B. KAVALA / TÜRKİYE KARARI.....	9
a. Olaylar.....	9
b. İhlaller.....	9
c. Kararla İlgili Diğer Hususlar.....	10
III. AİHM TARAFINDAN 2020 YILINDA VERİLEN KARARLAR.....	11
A. BAŞ / TÜRKİYE KARARI.....	11
a. Olaylar.....	11
b. İhlaller.....	11
c. Kararla İlgili Diğer Hususlar.....	11
B. PİŞKİN / TÜRKİYE KARARI.....	12
a. Olaylar.....	12
b. İhlaller.....	12
c. Kararla İlgili Diğer Hususlar.....	12
IV. AİHM TARAFINDAN 2021 YILINDA VERİLEN KARARLAR.....	13
A. ATILLA TAŞ / TÜRKİYE KARARI.....	13
a. Olaylar.....	13
b. İhlaller.....	13
c. Kararla İlgili Diğer Hususlar.....	13

B.	AHMET HÜSREV ALTAN / TÜRKİYE KARARI	15
a.	Olaylar	15
b.	İhlaller	15
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	15
C.	MURAT AKSOY / TÜRKİYE KARARI	17
a.	Olaylar	17
b.	İhlaller	17
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	17
D.	ÖĞRETEN VE KANAAT / TÜRKİYE KARARI	18
a.	Olaylar	18
b.	İhlaller	18
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	18
E.	TERCAN / TÜRKİYE KARARI	20
a.	Olaylar	20
b.	İhlaller	20
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	20
F.	AKGÜN / TÜRKİYE KARARI	22
a.	Olaylar	22
b.	İhlaller	22
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	22
G.	TURAN VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI	24
a.	Olaylar	24
b.	İhlaller	24
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	24
H.	YASİN ÖZDEMİR / TÜRKİYE KARARI	26
a.	Olaylar	26
b.	İhlaller	26
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	26
İ.	ILICAK / TÜRKİYE KARARI (2)	27
a.	Olaylar	27
b.	İhlaller	28
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	28
V.	AİHM TARAFINDAN 2022 YILINDA VERİLEN KARARLAR	30
A.	NUH UZUN VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI	30
a.	Olaylar	30
b.	İhlaller	30

c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	30
B.	TANER KILIÇ / TÜRKİYE (2) KARARI.....	31
a.	Olaylar	31
b.	İhlaller	31
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	31
C.	ACAR VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI	33
a.	Olaylar	33
b.	İhlaller	33
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	33
D.	ULUSOY ve DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI	34
a.	Olaylar	34
b.	İhlaller	34
d.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	34
E.	BAYRAM ve DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI	35
a.	Olaylar	35
b.	İhlaller	35
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	35
F.	ATAMAN ve DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI.....	35
a.	Olaylar	35
b.	İhlaller	35
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	35
G.	GELEŞ ve DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI	36
a.	Olaylar	36
b.	İhlaller	36
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	36
H.	BAŞER VE ÖZÇELİK / TÜRKİYE KARARI	36
a.	Olaylar	36
b.	İhlaller	37
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	37
İ.	MORAL ve DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI	39
a.	Olaylar	39
b.	İhlaller	39
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	39
J.	SEVINÇ VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI	39
a.	Olaylar	39
b.	İhlaller	40

c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	40
K.	SUBAŞI VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI	40
a.	Olaylar	40
b.	İhlaller	40
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	40
L.	GÜNGÖR ve DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI.....	41
a.	Olaylar	41
b.	İhlaller	41
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	42
VI.	AİHM TARAFINDAN 2023 YILINDA VERİLEN KARARLAR.....	42
A.	ABDULLAH KILIÇ / TÜRKİYE KARARI	42
a.	Olaylar	42
b.	İhlaller	43
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	43
B.	TELEK VE DİĞERLERİ TÜRKİYE KARARI	44
a.	Olaylar	44
b.	İhlaller	45
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	45
C.	HALLAÇOĞLU VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI	46
a.	Olaylar	46
b.	İhlaller	46
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	46
D.	USLU / TÜRKİYE KARARI.....	46
a.	Olaylar	46
b.	İhlaller	47
c.	Kararla İlgili Diğer Hususlar	47
VII.	İHLAL KARARLARINA İLİŞKİN GENEL TABLO.....	47

I. AİHM TARAFINDAN 2018 YILINDA VERİLEN KARARLAR

A. MEHMET HASAN ALTAN/TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Mehmet Hasan Altan/Türkiye Kararında¹ gazeteci olan başvuru, Can Erzincan TV'deki bir beyanından dolayı hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs ve FETÖ/PDY üyeliği suçlarından tutuklanmış; Anayasa Mahkemesinin ihlal kararına rağmen, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından tahliye edilmemiştir.

b. İHLALLER

1. Hukuka aykırı tutuklama (AYM, ihlal kararı vermiştir ve AYM'nin kararına rağmen başvurunun tutukluluğunun devam ettirilmesi yasal usullere uygun değildir, m. 5/1)

2. İfade özgürlüğünün ihlali (AİHM, AYM'nin başvurunun beyanlarından dolayı tutuklanmasının ihlal oluşturduğu sonucuna katılmaktadır, m. 10)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Bir mahkemenin, bireysel başvurulara ilişkin olarak nihai ve bağlayıcı kararlar verme yetkileriyle donatılmış Anayasa Mahkemesinin yetkilerini sorgulaması, hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkelerine aykırıdır (§ 139).

AYM'nin 14 ay 3 günlük inceleme süresi, olayın olağanüstü şartlarında Sözleşme'nin 5/4 maddesi anlamında makul görülmelidir (§ 167). “Milletin yaşamını tehdit eden kamusal bir tehlikenin” varlığı, demokratik toplum kavramının kalbinde yer alan özgür siyasi tartışmanın kısıtlanması için bir bahane olmamalıdır (§ 210).

Hükümete karşı eleştiriler yapılması ve bir ülkenin liderleri ve yöneticileri tarafından, milli menfaatler için tehlikeli olarak değerlendirilen bilgilerin yayımlanması, özellikle terör örgütüne mensup olma veya yardım etme, hükümeti veya anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme ya da terör örgütü propagandası yapma gibi cezai sonuçları olan ağır suçlamalara

1 Mehmet Hasan Altan/Türkiye Kararı, Başvuru No. 13237/17, K.T: 20 Mart 2018; <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-192019%22>

yol açmamalıdır (§ 211). Başvurucunun, Sözleşme'de öngörülenden farklı bir amaçla tutuklandığı şikayetinin (m. 18) ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir (§ 216)².

Bu başvuruda başvuru için 21.500 avro tazminata hükmedilmiştir.

B. ŞAHİN ALPAY / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Şahin Alpay/Türkiye Kararında³, Gazeteci olan başvuru, Zaman Gazetesinde yazarlık yapmasından dolayı tutuklanmıştır.

b. İHLALLER

1. Hukuka aykırı tutuklama nedeniyle AYM, ihlal kararı vermiştir ve AYM'nin kararına rağmen başvuru tutukluluğunun devam ettirilmesi yasal usullere uygun değildir, m. 5/1)

2. İfade özgürlüğünün ihlali (AİHM, AYM'nin başvuru beyanlarından dolayı tutuklanmasının ihlal oluşturduğu sonucuna katılmaktadır, m. 10)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Bir mahkemenin, bireysel başvurulara ilişkin olarak nihai ve bağlayıcı kararlar verme yetkileriyle donatılmış Anayasa Mahkemesinin yetkilerini sorgulaması, hukuk devleti ve hukuki güvenlik temel ilkelerine aykırıdır (§ 118).

AYM'nin 16 ay 3 günlük inceleme süresi, olayın olağanüstü şartlarında Sözleşme'nin 5/4 maddesi anlamında makul görülmelidir (§ 139). “Milletin yaşamını tehdit eden kamusal bir tehlikenin” varlığı, demokratik toplum kavramının kalbinde yer alan özgür siyasi tartışmanın kısıtlanması için bir bahane olmamalıdır (§ 180).

Hükümlere karşı eleştiriler yapılması ve bir ülkenin liderleri ve yöneticileri tarafından, milli menfaatler için tehlikeli olarak değerlendirilen bilgilerin yayımlanması, özellikle terör örgütüne mensup olma veya yardım etme, hükümeti veya anayasal düzeni ortadan kaldırmaya

2 Anayasayı Hiç Sayan Yargının Hal-i pür Melali (<https://m.bianet.org/bianet/hukuk/238874-anayasayi-hice-sayan-yarginin-hal-i-pur-melali>); European Court of Human Rights: Mehmet Hasan Altan v. Turkey and Şahin Alpay v. Turkey (<https://merlin.obs.coe.int/article/8232>); Resuscitating the Turkish Constitutional Court: the ECtHR's Alpay and Altan Judgments (<https://strasbourgobservers.com/2018/04/03/resuscitating-the-turkish-constitutional-court-the-ecthrs-alpay-and-altan-judgments/>)

3 Şahin Alpay/Türkiye Kararı, Başvuru No. 16538/17, K.T: 20 Mart 2018, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-193229%22>

teşebbüs etme ya da terör örgütü propagandası yapma gibi cezai sonuçları olan ağır suçlamalara yol açmamalıdır (§ 181). Başvurucunun, Sözleşme'de öngörülenden farklı bir amaçla tutuklandığı şikayetin (m. 18) ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir (§ 186).⁴

Bu başvuruda başvuru için 21.500 avro tazminata hükmedilmiştir.

II. AİHM TARAFINDAN 2019 YILINDA VERİLEN KARARLAR

A. ALPARSLAN ALTAN / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Alparslan Altan /Türkiye Kararında⁵ Anayasa Mahkemesi üyesi olan başvuru, suçüstü usullerinden hareketle FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmıştır.

b. İHLALLER

1. Hukuka aykırı tutuklama (suçüstü hali gerekçe yapılarak tutuklamaya ilişkin yargısal güvencelere uyulmaması, m. 5/1)

2. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (tutuklama anında başvuru suç işlendiğinden şüphelenilmesini gerektirecek bir delilin olmaması, m. 5/1)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Hakimlere tanınan yargısal koruma, onların şahsi menfaatleri için değil, görevlerini bağımsız şekilde ifa edebilmeleri için sağlanmıştır (§ 113). Ulusal mahkemelerin suçüstü kavramının kapsamını genişletmeleri ve mevcut davada iç hukuku uygulama şekilleri, hem yasal kesinlik ilkesi bağlamında bir sorun teşkil etmektedir hem de bariz şekilde mantıksızdır (§ 115).

Suçüstü kavramının aşırı geniş biçimde yorumlanması, olağanüstü hâle uygun bir karşılık olarak değerlendirilemez. Böyle bir yorum, yalnızca yasal kesinlik ilkesi bakımından bir sorun teşkil etmekle kalmayıp, aynı zamanda yürütme organının müdahalelerine karşı yargı

4 Anayasayı Hiç Sayan Yargının Hal-i pür Melali (<https://m.bianet.org/bianet/hukuk/238874-anayasayi-hice-sayan-yarginin-hal-i-pur-melali>); 2. European Court of Human Rights: Mehmet Hasan Altan v. Turkey and Şahin Alpay v. Turkey (<https://merlin.obs.coe.int/article/8232>); 3. Resuscitating the Turkish Constitutional Court: the ECtHR's Alpay and Altan Judgments (<https://strasbourgobservers.com/2018/04/03/resuscitating-the-turkish-constitutional-court-the-ecthrs-alpay-and-altan-judgments/>)

5 Alpaslan Altan /Türkiye Kararı, Başvuru No. 12778/17, K.T: 16 Nisan 2019; <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-195054%22>

mensuplarına sağlanan usule ilişkin güvenceleri etkisiz hale getirir. Ayrıca bu, olağanüstü halin hukuki çerçevesinin çok dışına sarkan hukuki sonuçlara yol açmaktadır (§ 118).

Başvurucu hakkında verilen ilk tutuklama kararından uzun süre sonra elde edilen delillerin, tutukluluk kararına dayanak teşkil eden şüphenin “makul” olup olmadığının tespiti bakımından incelenmesi gerekli değildir (§ 139).

Türkiye'nin darbe teşebbüsü sonrasında karşılaştığı zorluklar, yetkililerin olağanüstü hal süresince herhangi bir teyit edilebilir delil veya bilgi olmaksızın ya da bir şüphenin makullüğüne dair 5/1 (c) maddesinin asgari şartlarını karşılayan yeterli olgusal temel olmaksızın bir bireyi tutuklamak için açık çeki sahip olduğu anlamına gelmemektedir (§ 147). Yargısal gözetim altında verilmesine rağmen tutuklama kararı, suç örgütü üyeliğine ilişkin basit bir şüpheye dayandırılmıştır. Böyle bir şüphe düzeyi, bir kişinin tutuklanmasını haklı kılmaya yetemez (§ 148)⁶.

Bu başvuruda başvuru için 10.000 avro tazminata hükmedilmiştir.

B. KAVALA / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Kavala/Türkiye Kararında⁷, iş adamı ve insan hakları savunucusu olan başvuru, Gezi olaylarını organize ettiği ve 15 Temmuz darbe teşebbüsünün azmettiricilerinden olduğu gerekçesiyle tutuklanmış; AYM'ye yaptığı başvuru, kararın yayımlanmasına kadar geçen süre de dahil 1 yıl 5 ay 29 günde sonuçlandırılmıştır.

b. İHLALLER

1. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (Gezi olayları ve darbe teşebbüsü ithamlarının her ikisi açısından makul şüphe oluşturacak delil bulunmamaktaydı, m. 5/1)

6 AİHM'nin Alparslan Altan Kararı ve Mevcut Davalara Etkisi (<https://www.freejudges.eu/tr/2019/05/25/aihmnin-alparslan-altan-karari-ve-mevcut-davalara-etkisi/>); AİHM'in Alparslan Altan/Türkiye Kararı Üzerine İlk Değerlendirmeler (<https://maziliguneyhukuk.com/aihmin-alparslan-altan-turkiye-karari-uzerine-ilk-degerlendirmeler/>); The Discovery in Flagrante Delicto, the Kafkaesque fate of a Supreme Judge and the Turkish Constitutional Court: the Alparslan Altan Case in Strasbourg (<https://strasbourgobservers.com/2019/05/06/the-discovery-in-flagrante-delicto-the-kafkaesque-fate-of-a-supreme-judge-and-the-turkish-constitutional-court-the-alparslan-altan-case-in-strasbourg/>)

7 Kavala/Türkiye Kararı, Başvuru no. 28749/18, K.T: 10 Aralık 2019, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22kavala%22%2C%22languageisocode%22:%5B%22TUR%22%2C%22appno%22:%5B%2228749/18%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-203644%22%5D%7D>

2. Tutukluluğa etkili itiraz hakkının ihlali (AYM'nin inceleme süresi ivedilikle inceleme şartını karşılamamaktadır, m. 5/4)

3. Hakların Sözleşme'de öngörülenden farklı bir amaçla kısıtlanması (ilgili olaylardan çok sonra başvurunun suçlanması, Cumhurbaşkanının açıklamasından kısa süre sonra hakkında iddianame düzenlenmesi, m. 18)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Tutukluluğun hukukiliğini ve doğru bir şekilde yürütülmesine yapılan bir itirazın konu olduğu bir başvurunun incelenmesine harcanan süre tek başına, Anayasa Mahkemesinin etkililiğine yönelik bir sonuca varmak için yeterli değildir (§ 99).

İsnat edilen eylemler, gerçekleştikleri dönemde suç teşkil etmiyorsa, “makul şüphe” söz konusu olamaz (§ 128). Ayrıca isnat edilen suçlamalar, Sözleşme kapsamındaki bir hakkın kullanılmasına ilişkin olmamalıdır (§ 129). Makul olarak iç hukukta suç sayılan bir davranış olarak değerlendirilemeyecek veya Sözleşme kapsamındaki hakların kullanımıyla ilişkili olayların suç unsurları olarak gösterilmiş olması, suç şüphesinin makullüğünü azaltmaktadır (§ 157).

Anayasa Mahkemesinin ağır iş yükü, mevcut davada olduğu gibi aşırı uzun süren süreler için daimi bir mazeret olarak kullanılamaz. Yargı sistemini mahkemelerinin Sözleşme'nin 5 § 4 maddesinin gerektirdiklerine uymalarını sağlayacak şekilde düzenlemek Devlet'in görevidir (§ 188).

Mahkeme, özgürlük ve güvenlik hakkını koruma konusunda ulusal seviyede birincil role sahip Türkiye Anayasa Mahkemesinin, ilgili yargılamalar kapsamında söz konusu hakkın önemini gereğince dikkate alamadığı görüşündedir (§ 193).

Şikayete konu tedbirler, Sözleşme'nin 18. maddesine aykırı bir şekilde gizli bir amacı, yani başvurunun susturulması amacını güttüğünün makul şüphenin ötesinde kanıtlanmıştır. Ayrıca söz konusu tedbirler, insan hakları savunucularının çalışmaları üzerinde caydırıcı bir etkiye sahip olabilecektir (§ 232)⁸.

8 Kavala/Türkiye Davasında Madde 46/4 Kapsamındaki Yargılamalar (<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-219512>); Osman Kavala v. Turkey: Unravelling the Matryoshka Dolls (<https://strasbourgobservers.com/2019/12/12/osman-kavala-v-turkey-unravelling-the-matryoshka-dolls/>), 3)

III. AİHM TARAFINDAN 2020 YILINDA VERİLEN KARARLAR

A. BAŞ / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Baş/Türkiye Kararında⁹ hakim olan başvuru, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmış; tutukluluk incelemeleri, 1 yıl 2 ay boyunca duruşma açılmaksızın, dosya üzerinden gerçekleştirilmiştir.

b. İHLALLER

İhlal maddeleri olarak şu hususlar öne sürülmüştür:

1. Hukuka aykırı tutuklama (suçüstü hali, aşırı geniş şekilde yorumlanarak yasal usullere uyulmamıştır, (m. 5/1)
2. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (m. 5/1)
3. Tutukluluğa etkili itiraz hakkının ihlali (dosya üzerinden inceleme yapılması, (m. 5/4)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Sulh Ceza Hakimliğinin sadece HSYK kararına atıfta bulunmasının başvuru tutuklanmasını haklı çıkaracak makul bir şüphe için yeterli değildir (§ 190). Mahkeme, sulh ceza hakimlerine sağlanan anayasal ve yasal korumaları dikkate alarak ve başvuru davasında onların bağımsızlık ve tarafsızlığına şüphe düşürecek herhangi bir iddianın yokluğunda; sulh ceza hakimlerinin bağımsızlık ve tarafsızlığının olmadığına ilişkin şikayetin açıkça dayanaktan yoksun olduğunu değerlendirmektedir (§ 278).

İtirazı inceleyen sulh ceza hakimi ile kararı incelenen hakim arasında hiyerarşik veya yapısal bir bağlantı yoktur. Söz konusu sulh ceza hakimleri, sıkı tamamıyla profesyonel alanın dışına çıkan bir kişisel arkadaşlık geliştirmedikleri sürece; aralarında mesleki ilişkinin varlığı tek başına, itirazı inceleyen hakim bağımsızlık ve tarafsızlığına yönelik endişeleri haklı kılamaz (§ 280).

Adil tazmin olarak 6000 avro maddi 4000 Avro manevi tazminata hükmedilmiştir.

9 Baş/Türkiye Kararı, Başvuru no. 66448/17, K.T: 3 Mart 2020, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-206632%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-206632%22]})

B. PİŞKİN / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Pişkin/Türkiye Kararında¹⁰, Ankara Kalkınma Ajansı'nda uzman olarak çalışmakta olan başvurucunun iş akdi, 667 sayılı KHK'nın 4/1 (g) maddesine dayanılarak feshedilmiş; buna karşı açtığı dava iş mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

b. İHLALLER

Başvurucuya göre;

1. Adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlali (iddialar mahkemelerce incelenmemiş, AYM hukuki ve olgusal meseleleri değerlendirmemiştir, (m. 6/1)
2. Özel hayata saygı hakkının ihlali (işten çıkarılmaya yönelik yargısal denetim yetersizdi ve keyfilığe karşı asgari güvenceler sağlanmamıştır, (m. 8)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme şu tespitlerde bulunmuştur:

Başvurucunun iş akdinin feshine ilişkin olarak açılan yargılamaların, cezai bir isnat hakkında verilecek bir kararı ilgilendirdiğine hükmetmek için herhangi bir neden yoktur. Sonuç olarak, bu maddenin ceza yönü somut davaya uygulanabilir değildir (§ 109).

667 sayılı KHK'nın 4 (2) maddesi ışığında, toplumda “terörist” olarak etiklendiği ve dolayısıyla damgalandığı yönündeki başvurucunun iddiasına önem atfedilmelidir. Bu bağlamda başvurucu, sözleşmesinin feshedilmesinden bu yana işsiz olduğunu ve fesih 667 sayılı KHK'ya dayandığı için işverenlerin kendisine iş teklif etmeye cesaret edemediğini belirtmiştir. Sonuç olarak feshin, başvurucunun iş ilişkileri de dâhil olmak üzere ilişki kurma ve sürdürme kabiliyeti üzerinde olumsuz yansımaları oluşmuştur (§ 186).

Yasadışı bir yapıyla ilişkisinin olduğu şeklindeki bir tespit, şüphesiz başvurucunun mesleki ve sosyal itibarı açısından çok ciddi sonuçları olmuştur (§ 187). Yerel mahkemeler, başvurucunun iş akdinin sonlandırılmasının gerçek sebeplerini belirleyememiştir ve yargı

10 Pişkin/Türkiye Kararı, Başvuru No. 33399/18, K.T: 15 Aralık 2020, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-210243%22>

denetimi yetersizdir (§ 228). Başvurucu, keyfi müdahaleye karşı asgari koruma düzeyinden faydalandırılmamıştır (§ 229)¹¹.

Hükmedilen tazminat miktarı 4000 Avro maddi, 4000 Avro manevi tazminattır.

IV. AİHM TARAFINDAN 2021 YILINDA VERİLEN KARARLAR

A. ATILLA TAŞ / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Atilla Taş / Türkiye Kararında¹² köşe yazarlığı da yapan başvuru FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmış; attığı tweetlere, Meydan Gazetesindeki yazılarına ve Bugün gazetesinin kapatılmasını protesto eden gösteriye katılması gerekçe gösterilerek hakkında dava açılmış; tahliye edildiği gün yeni bir soruşturma başlatılarak tekrar gözaltına alınmış ve tutuklanmış; tahliye kararı veren hakimler ve talep eden savcı HSYK tarafından açığa alınmış; AYM sadece ikinci tutukluluk yönünden ihlal kararı vermiştir.

b. İHLALLER

Başvurucu ihlal sebepleri olarak şu hususları dile getirmiştir:

1. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (suç işlendiğinden şüphelenilmesini gerektirecek inandırıcı gerekçelerin bulunmaması, (m. 5/1)

2. İfade özgürlüğünün ihlali (makale ve tweetlerinden dolayı tutuklanması),(m. 10)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme kararda şu hususlara değinmiştir: İsnat edilen eylemler veya olaylar, gerçekleştikleri dönemde suç teşkil etmiyorsa, “makul şüphe” söz konusu olamaz (§ 124). Ayrıca isnat edilen suçlamalar, Sözleşme kapsamındaki bir hakkın kullanılmasına ilişkin olmamalıdır (§ 125).

11 AİHM’in Hamit Pişkin Kararının Değerlendirilmesi <https://www.drgokhangunes.com/genel/aihmin-hamit-piskin-kararinin-degerlendirilmesi/>; Pişkin v. Turkey: Observations on the Failure of the Lawfulness Test and the Engel Criteria within the Context of the Turkish Purge <https://strasbourgobservers.com/2021/03/29/piskin-v-turkey-observations-on-the-failure-of-the-lawfulness-test-and-the-engel-criteria-within-the-context-of-the-turkish-purge/>

12 Atilla Taş/Türkiye Kararı, Başvuru No.72/17, K.T:19 Ocak 2021, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-210062%22%5D%7D>

Anayasa Mahkemesi, suç şüphesinin bulunup bulunmadığını belirlemek için, tutuklama kararında bahsedilmeyen delil unsurlarına dayanmıştır. Bu delil unsurları, başvurunun ilk tutukluluğunun ardından dört aydan daha fazla bir süre sonra düzenlenen iddianameyle sunulmuştur. Dolayısıyla Mahkeme, tutuklama kararını gerekçelendiren şüphelerin inandırıcılığını tespit etmek için bu delil unsurlarının incelenmesine gerek görmemektedir (§ 131).

Başvurucunun, muhalif olarak kabul edilen bir gazeteye kayyım atanmasını protesto etmek için düzenlenen barışçıl bir toplantıya katılması, ilgilinin terör suçu işlediğine objektif bir gözlemciyi ikna edecek bir niteliğe sahip değildir (§ 134). Yalnızca iddianameye atıfta bulunulması, tutuklamaya dayanak oluşturduğu varsayılan şüphelerin inandırıcılığını haklı göstermek için yeterli kabul edilemez (§ 135).

Başvurucunun makalelerinin ve tweetleri, Hükümetin ve Cumhurbaşkanı'nın politikalarına yönelik sert bir eleştiri olarak değerlendirilebilmesine rağmen; özgürlükten yoksun bırakmayı haklı gösteren diğer gerekçe ve delil unsurları sunulmadığı sürece; tutuklamaya yol açan isnatların gerçekliğine objektif bir gözlemciyi ikna edemez. Şüphenin "inandırıcılığı", ifade özgürlüğünü ihlal edecek kadar genişletilemez (§ 136).

Ulusal makamlar tarafından dayanılan yasal hükümlerin yorumlanması ve uygulanması, başvurunun özgürlükten yoksun bırakılmasına usulsüz ve keyfi bir nitelik verecek derecede mantık dışıdır (§ 139). Başvurucunun özgürlüğünden yoksun bırakılması, ilgilinin Sözleşme'nin 10. maddesi bağlamındaki haklarına yönelik bir müdahale teşkil etmektedir (§ 187).

Ulusal makamların yorumu ve uygulanması, özgürlükten yoksun bırakılmaya usulsüz ve keyfi bir nitelik verecek derecede mantık dışı olduğundan; başvurunun hak ve özgürlüklerine yönelik müdahale, kanunla öngörülmemiştir ve 10. madde açısından haklı görülemez (§ 191)¹³.

Kararda 12.275 Avro manevi 3.125 Avro yargılama masrafı olmak üzere toplam 15.450 Avro tazmin miktarına hükmedilmiştir.

13 AİHM'in Atilla Taş Kararının Güncel Yargılamalara Bakan Yönü <https://www.drgokhangunes.com/genel/aihmin-atilla-tas-kararinin-guncel-yargilamalara-bakan-yonu/>

B. AHMET HÜSREV ALTAN / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Ahmet Altan / Türkiye Kararında¹⁴, Başvurucu, Taraf Gazetesinin genel yayın yönetmeni olduğundan, yazdığı bazı makalelerden ve Can Erzinan TV'de 14 Temmuz tarihinde yaptığı bir konuşmadan dolayı hükümeti devirmeye teşebbüs suçundan tutuklanmış; soruşturma dosyasına erişim kısıtlanmış; AYM'ye yaptığı başvuruda ihlal olmadığına karar verilmiştir.

b. İHLALLER

Başvurucunun ihlal iddiaları şunlardır:

1. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (suç işlediğinden şüphelenilmesi için makul nedenler olmaksızın başvurunun tutuklanması, (m. 5/1)
2. Tutukluluğa etkili itiraz hakkının ihlali (soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması, (m. 5/4)
3. Tutukluluk için tazminat yolunun yokluğu (makul şüphe yokluğuna dayalı CMK m. 141 uyarınca dava açılmaz ve AYM, başvurusunu reddetmiştir, (m. 5/5)
4. İfade özgürlüğünün ihlali (gazetecilik faaliyetlerinden dolayı tutuklama, (m. 10)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkemenin karardaki tespitleri şöyle özetlenebilir. "Balyoz" davasından dört yıldan fazla bir süre geçtikten sonra başvurunun şüpheli olarak gözaltına alınması, gerekli bir tedbir olarak kabul edilemez (§ 141).

Başvurucu, yazılarında, siyasi duruma ilişkin endişelerini dile getirmiş ve hükümeti şiddetle eleştirmiştir. Bu açıklamalara dayanarak, başvuranın bir şiddet kampanyasını desteklediği veya bu tür bir şiddeti meşrulaştırdığı düşünülemez; bunun yerine muhalif bir yazar olarak, makul bir şekilde hükümete karşı eleştiri dile getiriyor olarak görülebilir. "Makul şüphe" kavramı, ifade özgürlüğü hakkını zedeleyecek kadar geniş şekilde yorumlanamaz (§ 143).

Şiddet çağrısı olarak yorumlanamayacaklarından; TV programındaki sözlerin, ifade özgürlüğü sınırları içinde kalmadığı sonucuna götürecek hiçbir unsur bulmamaktadır.

14 Ahmet Altan / Türkiye Kararı, Başvuru no.13252/17, K.T: 13 Nisan 2021, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-211626%22%5D%7D>

Başvurucunun olası bir darbe veya iç savaş konusunda halkı uyardığı gerçeği, başvuranın tutukluluğunu haklı gösteremez (§ 145).

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "[iddia edilen] suçun işlendiğine kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin" mevcudiyetini arayan 100. maddesi, olağanüstü hal süresince değiştirilmemiştir. Mevcut davada şikâyet edilen tedbirler, olağanüstü hal ilanından önce ve de sonra yürürlükte olan ve halen yürürlükte olan mevzuat temelinde alınmıştır (§ 149).

Olağanüstü hal çerçevesinde bile, hukukun üstünlüğünün temel ilkesi geçerli olmalıdır. Erişimin kısıtlanmasına dair genel karar, olağanüstü hal için uygun bir yanıt olarak görülemez ve böyle bir yorum, Sözleşme'nin 5. maddesinin sunduğu güvenceleri geçersiz kılacaktır (§ 165).

AYM'nin 15 ay 8 günlük inceleme süresi, olağan koşullarda "hızlı" olarak değerlendirilemeyecek olmasına rağmen; Mahkeme, davanın kendine özgü koşullarında, Sözleşme'nin 5 § 4 maddesinin ihlal edilmediği sonucuna varmaktadır (§ 183).

Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi, suç işlendiğine ilişkin makul şüphenin olmaması nedeniyle tazminat hakkı vermemektedir (§ 190). Sözleşme ile güvence altına alınan özgürlüklerden birine müdahale oluşturduğu sürece, hukuka uygun olmayan bir tutuklama, ilke olarak, ulusal hukukta öngörülmuş bir kısıtlama olarak değerlendirilemez (§ 225).

Başvurucunun Sözleşme'nin 18. maddesinin ihlal edildiği iddiasını desteklemek için dayandığı unsurlar, Mahkeme'nin başvurunun Sözleşme'de öngörülmeyen bir amaç dışında bir amaçla tutuklandığına karar vermesi için yeterince homojen bir bütün oluşturmamaktadır (§ 246).

Mahkeme, başvurunun tutukluluğunun Sözleşme'nin 18. maddesi anlamında öngörülmeyen bir amaç güttüğünün, makul şüphenin ötesine geçecek şekilde ispatlanmadığına hükmetmektedir (§ 247).

Kararda 16000 Avro manevi tazminata hükmedilmiş bunun dışında herhangi bir başlıkta tazminat verilmemiştir.

C. MURAT AKSOY / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Murat Aksoy / Türkiye Kararında¹⁵ gazeteci olan başvurucu, Millet ve Yeni Hayat Gazetelerindeki yazıları ve sosyal medya paylaşımlarından dolayı tutuklanmış ve hakkında dava açılmış; tahliye edildiği gün yeni bir soruşturma başlatılarak tekrar gözaltına alınmış ve tutuklanmış; tahliye kararı veren hakimler ve talep eden savcı HSYK tarafından açığa alınmış; AYM, özgürlük ve güvenlik hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine hükmetmiştir.

b. İHLALLER

Başvurucunun ihlal iddiaları şunlardır:

1. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (AİHM, AYM'nin vardığı sonuçla aynı fikirdedir, (m. 5/1)
2. İfade özgürlüğünün ihlali (gazetecilik faaliyetlerinden dolayı tutuklama, (m. 10)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, benzer davalardaki uygulamasını göz önünde bulundurarak, incelenen davanın koşulları bakımından AYM tarafından hükmedilen meblağların (yaklaşık 3.417 EUR) açıkça yetersiz olduğunu değerlendirmektedir (§ 90).

Mahkeme, avukatlarından yardım alan başvurucunun, öncelikle soruşturma makamları ve ardından Sulh Ceza Hâkimliği tarafından bu delil unsurları hakkında ayrıntılı olarak sorgulandığını gözlemlemektedir. Dolayısıyla, ilgili, delil unsurlarına sınırsız bir erişim hakkından yararlanmamış olsa bile; tutukluluğunun yasaya uygunluğuna etkin bir şekilde itiraz etmek için başlıca önem taşıyan delil unsurlarının içeriğinden yeterince haberdar olmuştur (§ 128).

Anayasa Mahkemesinin kararını kendisine başvurulmasının ardından yaklaşık iki yıl, beş ay sonra vermesi hususu, dikkate alınması gereken sürenin hesaplanması için göz önünde bulundurulmamaktadır; zira başvurucu, bu tarihten daha önce serbest bırakılmıştır (§ 136). Eleştirel seslerin tutuklanması, hem gözaltına alınan kişi hem de bir bütün olarak toplum için birçok olumsuz etki yaratmaktadır çünkü bu davada olduğu gibi özgürlükten yoksun bırakma ile sonuçlanan bir tedbirin uygulanması, sivil toplumu sindirerek ve muhalif sesleri susturarak ifade

15 Murat Aksoy / Türkiye Kararı, Başvuru No. 80/17, K.T: 13 Nisan 2021, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-211625%22%5D%7D>

özgürlüğü üzerinde kaçınılmaz biçimde caydırıcı bir etki doğurmaktadır (§ 165). Sözleşme'nin 5/1 ve 10. maddelerine ilişkin varılan sonuçlar göz önüne alındığında; 18. madde altındaki şikâyetin ayrıca incelenmesine gerek yoktur (§ 171).

Kararda 11.500 Avro manevi tazminat ve 3.175 Avro yargılama gideri olmak üzere toplam 14.675 Avro tazminat verilmiştir.

D. ÖĞRETEN VE KANAAT / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Öğreten ve Kanaat/Türkiye Kararında¹⁶, Gazeteci olan başvurucular, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı'nın e-postalarının hacklenmesi ve ikinci başvurucunun bilgisayarında 17/25 Aralık soruşturma fezlekesinin bulunmasıyla alakalı silahlı terör örgütü üyeliği suçlamasıyla tutuklanmış; soruşturma dosyasına erişimleri kısıtlanmış; birinci başvurucunun üye olmamakla birlikte örgüt (DHKP/C ve FETÖ/PDY) adına suç işlemekten ve ikinci başvurucunun FETÖ/PDY üyeliğinden cezalandırılması için iddianame düzenlenmiş; AYM, haklarının ihlal edilmediğine ve/veya şikâyetlerinin kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

b. İHLALLER

İhlal iddiaları şunlardır:

1. Makul şüphe olmaksızın tutuklama (suç işlediklerinden şüphelenilmesini gerektiren inandırıcı nedenler yoktur, (m. 5/1)
2. Tutukluluğa etkili itiraz hakkının ihlali (dosyaya erişimin kısıtlanması, (m. 5/4)
3. İfade özgürlüğünün ihlali (gazetecilik faaliyetinden dolayı tutuklama, (m. 10)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme şu tespitleri yapmıştır. İstanbul Sulh Ceza Hâkimliği, bilgisayar verilerinin içeriğine ilişkin raporlara dayanmış fakat bu raporların içeriğini belirtmemiştir. Bir yandan, dosyadaki unsurlara ilişkin bireyselleştirilmiş ve somut bir değerlendirmenin ve diğer yandan, ilgililer hakkında duyulan şüpheleri haklı gösterebilecek bilgilerin ya da diğer türden doğrulanabilir unsur ve olayların mevcut olmaması nedeniyle; dosyadaki belgelere bu türden

16 Öğreten ve Kanaat/Türkiye Kararı, Başvuru No. 42201/17 ve 42212/17, K.T: 18 Mayıs 2021, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-211846%22>

belirsiz ve genel bir atıf yapılması, başvuruçuların tutuklanmasına dayanak oluşturduğu varsayılan şüphelerin inandırıcılığını haklı göstermeye yeterli değildir (§ 88).

Dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının hacklenmiş e-postaların bilgisayara indirme işlemi ve bu e-postalar hakkında bir makale yayımlama, basın özgürlüğü tarafından korunmaktadır ve tarafsız bir gözlemciyi, ilgililerin terör örgütüne üye olma suçunu işlemiş olabileceğine ikna etmeye uygun değildir (§ 90).

İsnat edilen olay ve olgular, Sözleşme'den ve özellikle 10. maddeden doğan hakların kullanılmasıyla ilgilidir. "Makul şüphe" kavramı, ifade özgürlüğü hakkını ihlal edecek şekilde yorumlanamaz. Ulusal makamlar tarafından ileri sürülen yasal hükümlerin yorumlanması ve uygulanması, başvuruçuların özgürlükten yoksun bırakılmasına hukuka aykırı ve keyfi bir nitelik verecek kadar aşırıdır (§ 92).

Başvuruçular ve avukatları, iddianamenin sunulduğu tarihe kadar, özellikle bilgisayarların içeriğine ilişkin raporlar olmak üzere tutuklanmaya dayanak delil unsurlarını görememişlerdir. Mevcut davaların koşulları, başvuruçuların tutukluluklarının yasaya uygunluğuna itiraz etmelerini sağlayabilecek önemli delillerin mevcut olması bakımından diğer davalardan farklıdır (§ 104).

Türk Ceza Kanunu'nun 314/2 maddesindeki terör örgütüne üye olma suçunun öngörülebilirliği bakımından; böyle bir ilişkiye dair somut bir delil olmaksızın, ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasının silahlı bir örgüte üye olmakla bir tutulduğunda, bir ceza hukuku hükmünün bu denli geniş yorumlanması haklı kılınmaz (§ 136).

Böylelikle, başvuruçuların Sözleşme'nin 10/1 maddesi altındaki hak ve özgürlüklerine yönelik müdahale, kanunla öngörülmediğinden; Sözleşme'nin 10/2 maddesi açısından haklı değildir (§ 137).

Kararda 14.000 Avro manevi, 5.750 Avro maddi ve 2.250 yargılama masrafı (Her bir başvuruçucu için) olmak üzere toplam 24.750 Avro tazminata hükmedilmiştir.

E. TERCAN / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Tercan/Türkiye Kararında¹⁷, Başvurucu Erdal Tercan bu süreçte Alpaslan Altan ile birlikte örgüt üyesi olma iddiası ile tutuklanan diğer Anayasaya Mahkemesi üyesidir. Bu başvuruda AYM üyesi olan başvurucunun evinde suçüstü haline dayanılarak arama yapılmış ve bazı dijital materyallere el konulmuş; başvurucu, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmıştır.

b. İHLALLER

Başvuruda ihlal sebepleri olarak şu hususlar öne sürülmüştür:

1. Hukuka aykırı tutuklama (suçüstü hali gerekçesiyle, yargısal güvencelere uyulmadan tutuklama yapılması, (m. 5/1)
2. Makul şüphe olmadan tutuklama (şüphe, asgari inandırıcılık düzeyine ulaşmamıştır, (m. 5/1)
3. Gerekçesiz tutuklama (ilgili ve yeterli gerekçe belirtilmemiştir, (m. 5/1)
4. Konuta saygı hakkının ihlali (yasa hükmünün öngörülebilir olmayan yorumuna dayanılarak konutun aranması, (m. 8)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

AİHM'in tespitleri şu yönde olmuştur. 6216 sayılı Kanun'da öngörülen yasal koruma AYM üyelerine, kişisel yararları için değil; görevlerini tam bir bağımsızlık içinde yerine getirmelerini sağlamak için tanınmıştır. Bu korumanın amacı, genel olarak yargı sisteminin ve özelde onun mensuplarının yargısal görevlerin yerine getirirken, yargı organı dışındaki organlar ve hatta davanın esasına bakan veya denetim yapan hâkimlerden gelen hukuka aykırı kısıtlamalara maruz kalmamalarını sağlamaktır (§ 132).

Mevcut dava ve Alpaslan Altan kararı, olayların meydana geldiği dönemde Türkiye'de yüksek mahkeme üyesi hâkimlerin yakalanması ve tutuklanmasıyla alakalı sistemsel bir hukuki açıklık ve öngörülebilirlik eksikliğini ortaya koymaktadır (§ 133).

17 Tercan/Türkiye Kararı, Başvuru No. 6158/18, K.T: 29 Haziran 2021, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-214477%22%5D%7D>

Suçüstü kavramının aşırı geniş bir yorumu, yargıyı yürütme erkinin saldırılarından ve keyfi veya haksız özgürlükten yoksun bırakmalardan korumak amacıyla tanınan usulü güvenceleri geçersiz kılmaktadır (§ 138).

Bu yorum, hukuki güvenlik ilkesi bakımından da sorun oluşturmaktadır; zira bu yorumlama, yalnızca yargı organına tanınan usul güvencelerini geçersiz kılmamakta, aynı zamanda olağanüstü halin yasal çerçevesini büyük ölçüde aşan hukuki sonuçlar yaratmaktadır (§ 139).

Suçüstü kavramının herhangi bir yasal hükme dayanmayan aşırı geniş bir yorumu, yalnızca yüksek mahkemelerin üyelerine ve Hâkimler ve Savcılar Kurulunun seçilmiş üyelerine veya hatta diğer hakim ve savcılara tanınan yasal dokunulmazlık rejimini etkilememektedir. Böyle bir yorum, yasal dokunulmazlıktan yararlanan herkesi, örneğin milletvekillerini de alakadar edebilecektir (§ 140).

Böyle bir tespit, genel olarak yargı sistemi için son derece önem taşımaktadır; zira ulusal hukuk tarafından sağlanan korumaya rağmen yargı organı mensuplarının ve özelde AYM üyelerinin, silahlı bir örgüte üye olma suçunu işlediklerini ya da işlemek üzere olduklarını düşündürecek, mevcut cezai bir eylem ve ciddi bir belirti bulunmaksızın tutuklanabileceklerinin kabul edilmesi halinde, özgürlük ve güvenlik hakkına ilişkin güvenceler tüm anlamını kaybedecektir.

Hakim ve savcılarının özgürlük ve güvenlik hakkından kaynaklanan korumadan yoksun bırakılmaları halinde, hukuk devletine saygı gösterilmesini sağlayabileceklerine ve hukukun üstünlüğü ilkesini hayata geçirebileceklerine inanmak hayali olabilir (§ 141).

Anayasa Mahkemesinin aksine, Mahkeme, yakalama ve tutuklamaya ilişkin şüphelerin “inandırıcılığını” tespit etmek için başvurucunun tutuklanmasının ardından elde edilen delil unsurlarının incelenmesinin gerekli olmadığını değerlendirmektedir (§ 157).

Tutukluluk halinin devamının “gerekçeleri”, tamamen genel ve soyuttur; kararların büyük çoğunluğu, yüzden fazla şüpheliyle ilgilidir (§ 180). Başvurucunun konutuna saygı gösterilmesi hakkını kullanmasına müdahale edilmiştir çünkü ilgilinin ailesinin evinde arama yapılmış ve evde bulunan birçok eşya ve belgeye el konulmuştur (§ 196).

6216 sayılı Kanun'un ruhu ve lafzı yeterince açık olmasına rağmen; ulusal makamlar, açıkça mantıksız olan ve dolayısıyla Sözleşme'nin 8/2 maddesi uyarınca öngörülebilir olmayan bir uygulama yapmışlardır (§ 201)¹⁸.

Karar sonunda 20.000 Avro manevi tazminata hükmedilmiştir.

F. AĞÜN / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Ağün/Türkiye Kararı¹⁹, 15 Temmuz sonrası başlatılan soruşturma ve yargılamalarda delil kabul edilen Bylock uygulamasına ilişkin AIHM genel yaklaşımın ortaya koyduğu karar olması açısından önem arz etmektedir.

Bu başvuruda Polis olan başvuru, Bylock kullandığına ilişkin tespitlere dayanılarak FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmıştır.

b. İHLALLER

Başvuruda ihlal sebepleri olarak şu hususlar öne sürülmüştür:

1. Makul şüphe olmadan tutuklama (Bylock kullanımına ilişkin tespit tek başına, makul şüphe oluşturmaz, (m. 5/1)
2. Gereksiz tutuklama (makul şüphe bulunmadığından, tutuklama gerekçesi yok kabul edilmemektedir, (m. 5/3)
3. Tutukluluğa etkili itiraz hakkının ihlali (dosyaya erişimin kısıtlanması, (m. 5/4)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme şu tespitlerde bulunmuştur. HSYK'nın 24 ve 31 Ağustos 2016 tarihli açığa alma kararlarından hiçbirisi, ByLock şifreli mesaj uygulamasının, Hükümet'in iddia ettiği gibi, söz konusu örgüt içinde gizli iletişimin sağlanması için münhasıran FETÖ/PDY üyeleri tarafından kullanıldığını göstermemektedir. İlke olarak, yalnızca şifreli bir iletişim aracı yükleme veya kullanma veya gönderilen ve alınan mesajların mahrem niteliğinin başka herhangi bir biçimde

18 AIHM'in Erdal Tercan Kararının Değerlendirilmesi (<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-erdal-tercan-kararinin-degerlendirilmesi/>)

19 Ağün/Türkiye Kararı, Başvuru No. 19699/18, K.T: 20.07.2021, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-213284%22>}

korunması şeklinde basit bir olgu tek başına, yasa dışı veya suç teşkil eden bir faaliyetin söz konusu olduğuna dair tarafsız bir gözlemciyi ikna edebilecek bir unsur teşkil edemez. Şifreli bir iletişim aracının kullanımı, ancak gönderilip alınan mesajların içeriği veya gönderildikleri bağlam gibi kullanımıyla ilgili diğer unsurlar veya bununla ilgili başka türden unsurlar tarafından desteklenmesi şartıyla; kullanıcısının bir suç örgütüne üye olduğundan şüphelenmek için makul bir nedenin varlığına, tarafsız bir gözlemciyi ikna edebilecek bir delilden bahsedilebilir (§ 173).

Başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçunu işlediğinden şüphelenilmesinin temelinde bulunan tek delil, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın, başvurucunun, bu haberleşme aracının aktif bir kullanıcısı olduğunu gösterecek şekilde kırmızı listede bulunduğu ilişkin tespitidir. Söz konusu belge, kendisine temel teşkil eden verileri içermemekte ve bu verilerin nasıl oluşturulduğuna dair herhangi bir bilgi vermemektedir. Ulusal mahkemeler dolayısıyla, tarihsiz ve yazarı bilinmeyen bu tek sayfalık belgeye dayanmışlardır (§ 178).

Başvurucunun ByLock kullandığı tespitine ilişkin belge, iddia edilen faaliyetin tarihlerini ve sıklığını belirtmemesi ve bu faaliyetle ilgili başka herhangi bir ayrıntı içermemesi sebebiyle; bu haliyle, başvurucunun yasa dışı bir faaliyetini belirtmemekte ve ortaya koymamaktadır (§ 180).

Başvurucunun yalnızca ByLock kullanıcısı olduğunu belirten söz konusu belge tek başına, ilgili kişinin gerçekten ByLock'u kendisine isnat edilen suç oluşturabilecek bir şekilde kullandığına tarafsız bir gözlemciyi ikna edebilecek makul şüphenin varlığını göstermez (§ 181).

Tutuklu kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için gerekli makul gerekçelerin varlığı, tutukluluğun uygunluğunun olmazsa olmaz bir şartıdır. Böyle gerekçelerin yokluğunda Mahkeme, tutuklamanın gerekçesiz oluşu iddiası bakımından Sözleşme'nin 5/3 maddesinin ihlal edildiği kanaatindedir (§ 182).

Başvurucunun tutuklanmasına neden olan şüpheler, münhasıran savcılığın başvurucunun Bylock'un kırmızı listesinde yer aldığı yönündeki tespitine dayandırılmıştır. Dosyadaki unsurlara göre, örgüt üyeliğini gösterdiği kabul edilen bu yegane unsura ilişkin herhangi bir bilgi ya da belge tutukluğu sırasında başvurucuya verilmemiştir (§ 202)²⁰.

20 AIHM'in Akgün/Türkiye Kararının Değerlendirilmesi (<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-akgun-turkiye-kararinin-degerlendirilmesi/>)

AİHM bu başvuruda 12.000 Avro manevi tazminat ve 1000 Avro yargılama gideri olmak üzere 13000 Avro tazminat hükmetmiştir.

G. TURAN VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Turan ve Diğerleri/Türkiye Kararına²¹ konu olan süreçte hakim veya savcı olan başvurucular, suçüstü halinden hareketle FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

İhlal nedeni olarak mahkeme tüm şikayetleri tek husus altında toplamıştır. Hukuka aykırı tutuklama (suçüstü hali gerekçesiyle, yargısal güvencelere uyulmadan tutuklama yapılması, (m. 5/1)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkemenin tespitleri şöyle özetlenebilir. Başvurucular, Anayasa Mahkemesi de dâhil olmak üzere çeşitli ulusal mahkemeler nezdinde tutukluluklarının hukuka uygunluğuna ilişkin itirazlarda bulunmuşlar ve bunların hiçbirinde tutukluluklarının hukuka aykırı olduğu kabul edilmemiştir (§ 59).

Ayrıca, sunulan içtihat örnekleri, başvurucuların hakim ve savcılarının tutuklanmaları ile ilgili kanunlarda öngörülen özel usulün aksine genel hükümlere göre tutuklanmış olmalarının, Türkiye'nin en yüksek mahkemelerince ilgili iç hukuka uygun bulunduğunu göstermektedir (§ 59). Yukarıdakiler ışığında, CMK'nın 141 § 1 (a) maddesi kapsamında yapılacak bir tazminat talebinin, başvurucuların tutukluluklarının hukuka aykırılığına ilişkin şikayetleri bakımından hiçbir başarı şansına sahip olmayacaktır (§ 60).

İç hukuk, yargı mensuplarına görevlerini bağımsız bir şekilde yerine getirmelerini güvence altına almak amacıyla hukuki koruma sağladığında; bu tür düzenlemelere gereği gibi riayet edilmesi önemlidir (§ 82). 2802 sayılı Kanun kapsamında sağlanan hukuki koruma, dokunulmazlık anlamına gelmemektedir. Bununla birlikte, hukuk üstünlüğü ile yönetilen demokratik bir devlette yargının önemi ve bu türde bir hukuki korumanın, hakimlere kendi

21 Turan ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru no. 75805/16 ve diğer 426 başvuru, K.T: 23 Kasım 2021, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-215088%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-215088%22]})

kişisel menfaatleri için değil, görevlerini bağımsız bir şekilde yerine getirmelerini güvence altına almak amacıyla verildiği göz önünde bulundurulduğunda; hukuki belirlilik şartları, bir yargı mensubunun özgürlüğünden yoksun bırakıldığı durumda daha da öncelikli hale gelmektedir (§ 90).

Mahkeme, 2802 sayılı Kanun'a tabi başvuruçuların tutuklanmalarının yasayla öngörölmüş bir usule uygun olarak gerçekleştiği sonucuna varamamaktadır (§ 91). Benzer şekilde Yargıtay ve Danıştay üyeleri olan başvuruçular da hukukta öngörölen usule uygun olarak özgürlüklerinden yoksun bırakılmamışlardır (§ 95).

5. madde kapsamında sağlanan korumanın özüne inen ve Sözleşme'yle korunan çekirdek haklardan birinin ihlaline yol açan bu tespitin önemi ve etkileri ile Mahkemenin sınırlı kaynakları üzerinde ciddi baskı oluşturan, darbe teşebbüsü sonrasında tutuklamalar hakkında benzer binlerce başvurunun birikmesi dikkate alındığında; Mahkeme, yargı politikası gereği, bu zorlayıcı koşullarda 5. madde kapsamında ileri sürölen her bir şikayete ilişkin ayrı bir değerlendirme yapmaktan vazgeçmenin makul olduğu kanaatindedir. Geri kalan şikayetlerin bireysel olarak incelenmesi, başvuruçulara uygun bir fayda veya içtihadın gelişimine katkı sağlamaksızın, söz konusu davaların işlenmesini önemli ölçüde geciktirecektir. Ayrıca, bu şikayetler ile ortaya konulan hukuki konular, çoğunlukla daha önceden ele alınmıştır. Mahkeme bu istisnai bağlamda, artan başvuru akışının tehdidi altındaki Sözleşme sisteminin uzun vadeli etkinliğini sağlamaya yönelik ağır basan çıkarların güdümünde hareket ederek 5. madde kapsamındaki diğer şikayetleri incelememeye karar vermiştir (§ 98)²².

Kararda kişi başı 5000 AVRO manevi tazminata hükmedilmiştir.

22 AIHM'in Turan ve Diğerleri Kararına İlişkin Değerlendirme (<https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-turan-ve-digerleri-kararina-iliskin-degerlendirme/>); Hâkim/Savcı Tutuklamalarına İlişkin Turan ve Diğerleri/Türkiye Kararı: Ne şiş ne kebab! <https://www.colemerghaber.com/haber/hakimsavci-tutuklamalarına-iliskin-turan-ve-digerleri-turkiye-karari-ne-sis-ne-kebab-12212>); Turan and Others v. Turkey: Mass Arbitrary Detentions of the Purged Members of Judiciary and the White Flag of the Strasbourg (<http://opiniojuris.org/2022/02/10/turan-and-others-v-turkey-mass-arbitrary-detentions-of-the-purged-members-of-judiciary-and-the-white-flag-of-the-strasbourg/>); Turan and Others v. Turkey and the Limits of Judicial Policy to Address Judicial Overload (<https://strasbourgobservers.com/2022/01/18/turan-and-others-v-turkey-and-the-limits-of-judicial-policy-to-address-judicial-overload/>); No Rule of Law? (<https://verfassungsblog.de/no-rule-of-law/>); Results of the 2021 Strasbourg Observers Best & Worst Poll (<https://strasbourgobservers.com/2022/03/29/results-of-the-2021-strasbourg-observers-best-worst-poll/>)

H. YASİN ÖZDEMİR / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Yasin Özdemir/Türkiye Kararında²³, öğretmen olan başvurucu, geçmişteki Facebook paylaşımlarından dolayı FETÖ/PDY'nin propagandasını yapma suçlamasıyla tutuklanmış; suçu ve suçluyu övme suçundan mahkum edilmiştir.

b. İHLALLER

Başvuru nedeni: İfade özgürlüğünün ihlali (paylaşımlara dayanılarak başvurusunun mahkum edilmesi, öngörülemezdir, (m. 10)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Kararda AİHM şu tespitleri yapmıştır. Hükümlere karşı eleştirilerin dile getirilmesi, terörist olarak kabul edilen örgütlerle ilişki ya da bunlara destekle ilgili ciddi suçlamaların yapılmasıyla sonuçlanmamalıdır. İfade özgürlüğü hakkının kullanılmasının silahlı terör örgütüne üye olma veya bu örgütü desteklemeye benzetilmesine yol açan, ceza hukuku hükümlerine ilişkin geniş bir yorum, bu türden bir bağa ilişkin herhangi bir somut delil unsurunun yokluğu halinde, diğerlerinin yanı sıra, kanun olma niteliğinin vazgeçilmez bir unsuru olan, kanunun öngörülebilirliğine zarar verebilecektir (§ 35)

Başvurusunun yorumları, özellikle güncel siyasi konular hakkındaki görüşlerinden ibarettir (§ 37). Mahkeme, bu mesajların, yayımlandıkları tarihte, hassas konularda kamusal tartışmalar kapsamında dile getirilen fikir ve görüşleri içerdiğini, benzer fikirlerin daha önce yalnızca Fetullahçı hareketin üyeleri tarafından değil, aynı zamanda yasal muhalifler, özellikle siyasi muhalefet partileri, ulusal ve uluslararası basın organları tarafından da belirtildiğini gözlemlemektedir. Mahkeme bilhassa, bu görüşlerin şiddete başvurulmasını önermediğini ve isyan çağrısında bulunmadığını tespit etmektedir. Mahkeme, Fetullahçı hareketin bazı üyelerinin, bu görüşlerin bir kısmını bahane ederek, yaklaşık on beş ay sonra darbe girişiminde bulunmasının, kamusal tartışmalar sırasında bu türden görüşleri ifade etme özgürlüğü hakkında yukarıda açıklanan tespitleri etkilemediğini değerlendirmektedir (§ 38).

23 Yasin Özdemir/Türkiye Kararı, Başvuru No. 14606/18, K.T: 7 Aralık 2021, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-216528%22>

Mahkeme aynı zamanda, yürütmenin bazı organlarınca tehlike olarak kabul edilse bile; olayların meydana geldiği dönemde, Fetullahçı hareket mensupları hakkında, yasadışı ya da terör örgütü yöneticisi veya üyesi olma nedeniyle hiçbir kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunmadığını kaydetmektedir (§ 40).

Hükümet aleyhinde olduğu kaydedilen, ancak kamuoyu tartışmalarına barışçıl bir katılım teşkil eden ve herhangi bir isyan çağrısı içermeyen söz konusu yorumlarının, yaklaşık bir yıldan fazla bir süre sonra, kamu düzeni açısından darbe girişimi gibi bir açık ve yakın tehlike oluşturabileceğini öngörmesi, başvurucudan makul olarak beklenemez. İlgili mahkemenin yaptığı üzere, bir mahkumiyeti aksi yönde bir argümana dayandırmak, kanunun aşırı geniş yorumlaması ve bu mahkemenin, kamuoyunu ilgilendiren tartışmalarda barışçıl görüşlerin ifade edilmesini önleyen belirsiz suçlamalara karşı kanun koyucunun öngördüğü engeli aşması şeklinde değerlendirilmektedir (§ 41).

Yukarıda belirtilen unsurlar ışığında, Mahkeme, ilgili ceza hukuku hükmünün (Ceza Kanunu'nun 215. maddesi) böylesine geniş bir yorumunun, olayların meydana geldiği dönemde başvurucu açısından öngörülebilir olmadığı kanısındadır (§ 42)²⁴.

Kararda mahkeme 12000 Manevi Tazminat ve 1000 Avro yargılama gideri olmak üzere toplam 13000 Avro tazminata hükmetmiştir.

İ. İLİCAK / TÜRKİYE KARARI (2)

a. OLAYLAR

İlıcak / Türkiye Kararında²⁵ başvurucu Nazlı İlıcak bu süreçte salt mesleki faaliyetleri nedeniyle tutuklanan gazetecilerden biridir. Gazeteci olan başvurucu, 15 ila 17 Temmuz arasında attığı tweetler ile bazı yargı ve emniyet mensuplarıyla yaptığı röportajlar gerekçesiyle, diğer bazı gazetecilerle birlikte tutuklanmış; AYM, başvurucunun özgürlük ve güvenlik hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir.

24 AİHM'in Yasin Özdemir/Türkiye Kararına İlişkin Değerlendirme; <https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-yasin-ozdemir-turkiye-kararina-iliskin-degerlendirme/>

25 İlıcak / Türkiye Kararı – 2, Başvuru No. 1210/17, K.T:14 Aralık 2021, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-216673%22%5D%7D>

b. İHLALLER

Öne sürülen ihlal nedenleri:

1. Makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1)

2. İfade özgürlüğünün ihlali (gazetecilik faaliyetinden dolayı tutuklama, yasayla öngörülme şartını karşılamamaktadır, (m. 10)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme kararda şu hususlara yer vermiştir. Mahkeme ilk olarak, olayların meydana geldiği dönemde tamamen yasal olan bir kitle iletişim aracı için çalışmanın, ilgilinin yazılarının ve faaliyetlerinin niteliği dikkate alınmadan, tek başına, örgüte üyelik ile bir tutulamayacağını değerlendirmektedir (§ 139).

2013 yılının Aralık ayında hükümetin bazı üyelerine yöneltilen yolsuzluk iddialarının yanı sıra hükümet tarafından tepki olarak alınan tedbirler -özellikle, bu iddiaların sorumlusu olan adli kolluk ile hakim/savcıların görevden uzaklaştırılması ya da haklarında disiplin veya adli davalar açılması-, önemli kamuoyu tartışmalarına neden olmuştur (§ 140).

Kamunun menfaatine yönelik tartışmaları ilgilendiren hususlarda kamuoyunu bilgilendirmek, politik haber gazetecisinin işinin ve haklarının bir parçasını oluşturmaktadır. Ayrıca, 2013 yılının Aralık ayında, bazı hükümet üyelerinin yakınları hakkında suçlamalarda bulunan polisler ve hakim/savcılar, olayların meydana geldiği dönemde, terör örgütü üyesi olmakla suçlanmamışlardı. Olsa olsa hükümete muhalif bir grubun parçası ve sonrasında görevden uzaklaştırılan kamu görevlileri olarak biliniyorlardı (§ 141).

İlgili makamlar, FETÖ/PDY örgütünün başvurucudan, şiddet kampanyası hazırlanmasına ve yapılmasına veya bunun meşrulaştırılmasına katkıda bulunmak amacıyla söz konusu yayınları yayması talebinde bulunduğunu ya da bu yönde talimat verdiğini düşündürecek herhangi bir somut bilgi ya da olgu ileri sürememişlerdir (§ 142).

Başvurucunun tutuklanmasına karar veren yetkililerin, bazı kitle iletişim organlarındaki gazetecilik görevini ve kamunun menfaatini ilgilendiren tartışmalara yönelik konulardaki makale ve röportajları tek başına, terör örgütü faaliyetlerine benzetmek amacıyla izledikleri mantık, olay ve olguların kabul edilebilir bir değerlendirmesi olarak görülemez (§ 143).

Başvurucunun tweetleri, ilgilinin güncel siyasi konulara -özellikle darbe teşebbüsüne- ilişkin değerlendirmeleri, hükümetin çeşitli işlemlerine yönelik değer yargıları ya da eleştirileri,

yasadışı örgütlerin üyesi ya da sempatzanı olduğu iddia edilen kişiler hakkında alınan idari veya adli tedbirlerin yasallığı ve meşruluğu konusundaki bakış açılarını kapsamaktadır (§ 148). Bu mesajların hiçbirini, makul olarak, başvuru tarafından darbenin meşruiyetinin tanınması olarak yorumlanamaz (§ 149). İhtilaf konusu mesajlar daha ziyade mevcut hükümetin politikalarına yönelik bir muhalefet sergilemekteydi (§ 150).

Başvurucunun, basında çalışan ve daha sonrasında ceza soruşturmalarına konu olan kişilerle yaptığı telefon görüşmeleri, içeriğinde herhangi bir suç unsuru bulunmadığından; bir gazetecinin meslek hayatının olağan seyrine uygun olup başvuru üzerine atılı suçları işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı nedenler olarak değerlendirilemez (152).

Başvurucuya yapılan maaş ödenmesiyle ilgili finans işlemleri, meblağlarının normal ve olağan niteliği dikkate alındığında, profesyonel bir gazeteciyi, işverenlerine bağlayandan başka bir ilişkinin varlığını kanıtlamaz (§ 153). Mahkeme, başvurucuya atfedilen fiillerin, ulusal hukuka ve Sözleşme'ye uygunluk karinesine sahip olduğu kanaatindedir (§ 158).

Sonuç olarak, başvuru hakkında duyulan şüpheler gereken asgari inandırıcılık düzeyine ulaşmamıştır (§ 159). Başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahale, Sözleşme'nin 10/2 maddesi anlamında haklı gösterilemez; zira bu müdahale, kanun tarafından öngörülmemiştir (§ 201)²⁶.

Kararda 16.000 Manevi tazminata hükmedilmiştir.

26 AIHM'in Nazlı İlicak Kararına İlişkin Değerlendirme; <https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-nazli-ilicak-kararina-iliskin-degerlendirme/>

V. AİHM TARAFINDAN 2022 YILINDA VERİLEN KARARLAR

A. NUH UZUN VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Nuh Uzun ve Diğerleri / Türkiye Kararında²⁷, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanan başvuru sahiplerinin, UYAP'a kaydedilen mektuplarının silinmesi talepleri reddedilmiştir.

b. İHLALLER

Başvuru sahipleri mektuplarının UYAP'a kaydedilmesi nedeniyle, haberleşmeye saygı hakkının ihlali iddiasında bulunmuşlardır. (m. 8)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, ulusal makamlar ve Hükümet tarafından ihtilaf konusu tedbire dayanak olarak ileri sürülen yasal veya idari hiçbir hükümde, tutuklu ve hükümlülerin yazışmalarının taranması ve UYAP bilişim sistemine kaydedilmesi yönünde herhangi ifadenin bulunmadığını gözlemlemektedir (§ 91).

Mahkeme, tutuklu ve hükümlülerin yazışmalarının UYAP sistemine kaydedilmesinin doğrudan ve özel olarak Adalet Bakanlığı tarafından 10 Ekim 2016 tarihinde yayımlanan ve 1 Mart 2017 tarihinde yinelenen genelgelerden kaynaklandığını tespit etmektedir (§ 92). Bu yazılar, Adalet Bakanlığı'nın ceza infaz kurumlarına verdiği talimatların yer aldığı, yayımlanmayan iç belgelerdir. Herhangi bir şekilde tutuklulara ve hükümlülere bildirilmemeleri nedeniyle; bu şartlar altında, bu belgelerin ilke olarak vatandaşlar açısından bağlayıcılığının olmadığını tespit edilmelidir. Sözleşme ile güvence altına alınan haklara kamu gücünün keyfi müdahalelerini önlemek için gerekli uygun koruma ve hukuki güvenlik sunamayacağı için normatif yetkinin kullanılması dışında yayımlanan bu nitelikte bir metin, Mahkeme içtihatları anlamında yeterli "nitelikteki" bir "kanun" olarak görülemez (§ 97).

27 Nuh Uzun ve Diğerleri / Türkiye Kararı, Başvuru no. 49341/18 ve diğer 13 başvuru, K.T: 29 Mart 2022, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-218188%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-218188%22]})

Dolayısıyla, ihtilaf konusu müdahalenin Sözleşme'nin 8/2 maddesi anlamında, "kanunla öngörüldüğü" değerlendirilemez (§ 98). Ağır ceza mahkemesine sunulan Cumhuriyet savcılarının görüşleri, infaz hakimliklerinin itiraz edilen kararlarının usul ve yasaya uygun olduğunu belirtmekle sınırlıdır. Ayrıca başvuru, bu görüşlere yanıt olarak, davalarının incelenmesi için yeni ve uygun unsurlar sunabileceklerini göstermemişlerdir. Mahkeme, savcı görüşünün bildirilmemesine ilişkin şikayetin önemli bir zararın olmaması sebebiyle, kabul edilemez olduğuna karar vermektedir (§ 107).

Kararda her bir başvuru için 500 Avro tazminata hükmedilmiştir.

B. TANER KILIÇ / TÜRKİYE (2) KARARI

a. OLAYLAR

Taner Kılıç / Türkiye (2) Kararında²⁸, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı olan başvuru, FETÖ/PDY üyesi suçlamasıyla tutuklanmış ve hakkında dava açılmış; sonrasında hakkında ikinci bir dava daha açılmış; verilen tahliye kararı itiraz üzerine kaldırılmış; AYM'ye yaptığı başvuru kabul edilemez bulunmuştur.

b. İHLALLER

Başvuruda ihlal sebepleri olarak şu hususlar öne sürülmüştür:

1. Makul şüphe olmadan tutuklama (suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı gerekçelerin yokluğu, (m. 5/1)
2. Gerekçesiz tutuklama (m. 5/3)
3. Haksız tutukluluk için tazminat yolunun yokluğu (m. 5/5)
4. İfade özgürlüğünün ihlali (insan hakları faaliyetlerinden dolayı tutuklama, yasayla öngörülme şartını karşılamamaktadır, (m. 10)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Belirtilen unsurların, başvuru, yasa dışı bir örgüte üye olduğunu gösteren kanıtlar olduğuna sonucuna varmak makul değildir: olayların meydana geldiği dönemde yasal olan

28 Taner Kılıç / Türkiye (2) Kararı, Başvuru No. 60389/10, K.T: 31 Mayıs 2022, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-219912%22>

Zaman Gazetesi aboneliği, kız kardeşinin böyle bir yayının sorumlusu ile evliliği, çocuklarının olayların meydana geldiği dönemde yasal olarak yönetilen fakat sonra KHK'yla kapatılan okullara kayıtlı olması. Bank Asya'daki hesabına ilişkin raporun sonuçları, ilk bakışta, başvurucunun hesabının çocuklarının okul masraflarının ödenmesi için açıldığına dair beyanları çürütecek nitelikte değildir ve bu hesabın kullanımında herhangi bir anormallik tespit edilmemiştir. Özellikle, başvurucunun, -olayların meydana geldiği dönemde yasal olan- söz konusu bankadaki hesabı aracılığıyla yasa dışı bir örgütün suç faaliyetlerini finanse etmeye katkıda bulunduğuna dair bir kanıt yoktur (§ 104). Bir tutuklu aleyhinde ileri srlen olgu veya fiillerin, meydana geldikleri anda suç teşkil etmemeleri durumunda, makul bir şüphe söz konusu olamaz (§ 105).

Mevcut davada, başvurucunun tutukluluk halinin devamına hükmedilen kararlarda, gönderilen mesajların içeriği veya bağlamı gibi, söz konusu mesajlaşma uygulamasının kullanımına ilişkin hiçbir delil unsuru bulunmamaktadır. Dolayısıyla Mahkeme, yukarıda anılan Akgün kararında vardığı sonuçta uzaklaşmak için hiçbir sebep görmemektedir (§ 107).

Emniyet Müdürlüğü tarafından düzenlenen belge, dayandığı temel verileri içermediği gibi bu verilerin nasıl oluşturulduğuna dair bilgi de sunmamaktadır. Ayrıca, daha sonra hazırlanan çok sayıda bilirkişi raporunda, ilgili kişinin söz konusu mesajlaşma sistemini hiçbir zaman telefonuna yüklemediği veya kullanmadığı belirtilmesine rağmen; ulusal mahkemeler, bu gelişmeyi hiçbir şekilde dikkate almamıştır (§ 108).

Mahkeme, ikinci ceza yargılaması çerçevesinde başvurucuya atfedilen yeni fiillere ilişkin olarak, bunların, ilk bakışta bir insan hakları savunucusunun barışçıl ve yasal olağan eylemleri olduğunu tespit etmektedir. Mahkeme, söz konusu davranışların suç niteliğini ortaya koyan başka unsurlar bulunmadığı için, bu tür eylemlerin tek başına söz konusu şüpheleri nasıl haklı çıkarabileceklerini anlamamaktadır (§ 112).

Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı nedenlerin devamı, tutukluluk halinin sürmesinin hukuka uygunluğunun olmazsa olmaz bir koşuludur. Mahkeme, böyle nedenler bulunmadığı için, Sözleşme'nin 5/3 maddesinin de ihlal edildiği kanaatine varmaktadır (§ 119).

Bir kişinin suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı nedenlerin bulunmadığı ve tutukluluğu haklı gösterebilecek uygun ve yeterli gerekçelerin bulunmadığı bağlamındaki

şikâyetlere ilişkin olarak, CMK'nin 141. maddesinde öngörülen tazminat yolu, Sözleşme'nin 5/5 maddesi anlamında bir giderim yolu teşkil edemez (125). Hukuka uygun olmayan bir tutukluluk tedbiri, Sözleşme'yle korunan özgürlüklerden birine yönelik bir müdahale teşkil etmesi koşuluyla; ilke olarak, ulusal kanun tarafından öngörülen bir kısıtlama olarak kabul edilemez (§ 156).

Yapılan müdahalenin, Sözleşme'nin 10/2 maddesi bağlamında haklı gösterilemeyeceği, zira kanunla öngörülmediği anlaşılmaktadır (§ 157). Somut olayda, Sözleşme'nin 18. maddesi bağlamındaki iddialar, 5 ve 10. maddeler bağlamındaki iddialar ile özünde aynıdır. Mahkeme, yukarıdakileri dikkate alarak, söz konusu şikâyetin incelenmesine gerek olmadığı sonucuna varmaktadır (§ 168)²⁹.

Kararda 16000 avro manevi, 8.500 Avro maddi ve 10.000 avro yargılama gideri olmak üzere 34.500 Avro tazminata hükmedilmiştir.

C. ACAR VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Acar ve Diğerleri/Türkiye Kararında³⁰, hakim veya savcı olan başvuruçular, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

İhlal nedeni olarak makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1) ileri sürülmüştür.

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Başvuruçular hakkındaki ilk tutuklama kararları, yalnızca HSYK veya Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunun görevden uzaklaştırma veya yetkilerinin kaldırılması kararlarına ya da ilgililerin ByLock mesajlaşma sistemini kullandığı bilgisine dayandırılmıştır. Mahkeme daha önce, bu gerekçelerin hiçbirinin, atfedilen suçla ilgili "makul şüphe" teşkil edecek nitelikte olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca, HSYK kararında adı geçen dört başvuru hakkında yürütülen disiplin soruşturmasına ilişkin olarak; Hükümet, söz konusu soruşturmanın temelindeki eylemin

29 AIHM'in Taner Kılıç/Türkiye Kararının Değerlendirilmesi <https://www.drgokhangunes.com/makale/aihmin-taner-kilic-turkiye-kararinin-degerlendirilmesi/>; Taner Kılıç v. Turkey (no. 2): Court, Don't Disregard Article 18 All too Easily! (<https://strasbourgoobservers.com/2022/08/16/taner-kilic-v-turkey-no-2-court-dont-disregard-article-18-all-too-easily/>),

30 Acar ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru no.64251/16 ve diğer 49 başvuru, 28 Haziran 2022, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-219054%22>

FETÖ/PDY üyeliğini akla getirebileceği ve dolayısıyla tutuklama kararı verilmesine sebep olacak bir şüpheye temel oluşturabileceği sonucunu destekleyecek argümanlar sunmamıştır (§ 10). İlk tutuklama kararlarının verildiği sırada, tarafsız bir gözlemciyi, başvuruçuların isnat edilen suçta işlediklerine ikna edebilecek başka herhangi bir bilgi veya delil unsurunun bulunmaması sebebiyle; Mahkeme, önceki kararlarındaki sonuçlardan ayrılmak için bir neden görmemektedir (§ 11).

Kararda kişi başı 5000 AVRO Manevi Tazminata hükmedilmiştir.

D. ULUSOY VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Ulusoy ve Diğerleri/Türkiye Kararında³¹, hakim veya savcı olan başvuruçular, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

İhlal nedeni olarak makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1) ileri sürülmüştür.

d. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, başvuruçuların ilk tutukluluklarının yalnızca HSYK'nın görevden uzaklaştırma kararlarına ve/veya ByLock mesajlaşma sistemini kullandıklarına dair bilgilere dayandığını belirtmektedir. Mahkeme daha önce, bu gerekçelerin hiçbirinin, kendilerine atfedilen suçla ilgili "makul şüphe" teşkil edecek nitelikte olmadığını tespit etmiştir (§ 9).

İlk tutuklama kararlarının verildiği sırada, tarafsız bir gözlemciyi, başvuruçuların isnat edilen suçta işlediklerine ikna edebilecek başka herhangi bir bilgi veya delil unsurunun bulunmaması sebebiyle; Mahkeme, önceki kararlarında vardığı sonuçlardan ayrılmak için bir neden görmemektedir (§ 10).

Kararda kişi başı 5000 AVRO Manevi Tazminata hükmedilmiştir.

31 Ulusoy ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru no. 73062/16 ve diğer 20 başvuru, K.T: 6 September 2022, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-219048%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-219048%22]})

E. BAYRAM VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Bayram ve Diğerleri/Türkiye Kararında³², hakim veya savcı olan başvurucular, suçüstü halinden hareketle FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

İhlal nedeni olarak yargısal güvencelere uyulmadan suçüstü gerekçesiyle, Hukuka aykırı tutuklama yapılması gösterilmiştir. (m. 5/1)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Baş ile Turan ve Diğerleri davalarındaki tespitlerini göz önünde bulundurarak, başvurucuların tutukluluğunun yasa ile öngörülen usule uygun olmadığına ve bu sebeple başvurucuların tutukluluklarının hukuka aykırı olduğu ve 5/1 maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir (§ 9).

Kararda kişi başı 5000 AVRO Manevi Tazminata hükmedilmiştir.

F. ATAMAN VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Ataman ve Diğerleri/Türkiye Kararında³³, hakim veya savcı olan başvurucular, suçüstü halinden hareketle FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

İhlal nedeni olarak yargısal güvencelere uyulmadan suçüstü gerekçesiyle, Hukuka aykırı tutuklama yapılması gösterilmiştir. (m. 5/1)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Baş ile Turan ve Diğerleri davalarındaki tespitlerini göz önünde bulundurarak, başvurucuların tutukluluğunun yasa ile öngörülen usule uygun olmadığına ve bu

32 Bayram ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru no. 20061/17 ve 107 diğer başvuru, K.T: 6 Eylül 2022, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-221014%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-221014%22]})

33 Ataman ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru no. 14676/17 ve 30 diğer başvuru, K.T: 6 Eylül 2022, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-221013%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-221013%22]})

sebeple başvurucuların tutukluluklarının hukuka aykırı olduğu ve 5/1 maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir (§ 9).

Kararda kişi başı 5000 AVRO Manevi Tazminata hükmedilmiştir.

G. GELEŞ VE DİĞERLERİ/TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Geleş ve Diğerleri/Türkiye Kararında³⁴, hakim veya savcı olan başvurucular, suçüstü halinden hareketle FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

İhlal nedeni olarak yargısal güvencelere uyulmadan suçüstü gerekçesiyle, Hukuka aykırı tutuklama yapılması gösterilmiştir. (m. 5/1)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Baş ile Turan ve Diğerleri davalarındaki tespitlerini göz önünde bulundurarak, başvurucuların tutukluluğunun yasa ile öngörülen usule uygun olmadığına ve bu sebeple başvurucuların tutukluluklarının hukuka aykırı olduğu ve 5/1 maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir (§ 9).

Kararda kişi başı 5000 AVRO Manevi Tazminata hükmedilmiştir.

H. BAŞER VE ÖZÇELİK / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Başer ve Özçelik/Türkiye Kararında³⁵ Asliye Ceza Mahkemesi hakimleri olan başvurucular kamuoyunda 17/ 25 Aralık olarak bilinen operasyonları gerçekleştiren polisler hakkında verdikleri tahliye kararının ardından HSYK'nın izin usulünü işletmeden başlattığı soruşturmada açığa alınmış; hükümeti devirmeye teşebbüs ve silahlı terör örgütü üyeliği suçlamasıyla tutuklanmış ve AYM'ye yaptıkları başvurular, kabul edilemez bulunmuştur.

34 Geleş ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru no. 75881/16 ve 69 diğer başvuru, K.T: 6 Eylül 2022, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-221004%22>}

35 Başer ve Özçelik / Türkiye Kararı, Başvuru no. 30694/15 ve 30803/15, K.T: 13 Eylül 2022, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-221902%22>}

b. İHLALLER

Başvuruda ihlal sebepleri olarak şu hususlar öne sürülmüştür:

1. Hukuka aykırı tutuklama (yargısal güvencelere uyulmadan tutuklama yapılması, (m. 5/1)
2. Makul şüphe olmadan tutuklama (tutuklamayı haklı kılan şüpheye yol açacak özel olgu ve bilginin belirtilmemesi ve gösterilmemesidir (m. 5/1).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkemenin ihlal gerekçeleri şöyle özetlenebilir. HSYK'nın Üçüncü Dairesi 2802 sayılı Kanun'un 82. maddesinde belirtilen hükmü değil aynı Kanun'un 83. maddesinde öngörülen istisnayı uygulamaya karar vermiştir (§ 150). 2802 sayılı Kanun'un 83. maddesinde öngörülen istisnanın uygulanması için iki koşulun karşılanması gerekmektedir: a) adalet müfettişlerinin teftiş ve soruşturma sırasında bilgi sahibi oldukları olguların mevcudiyeti ve b) soruşturma başlatılmasında yaşanacak gecikmenin sakıncalı olması (§ 153).

Teftiş ve resen inceleme başvurulara atfedilen usulsüzlüklere ilişkin bazı yazıların yayımlanmasından sonra başlatıldığından; olayın, yukarıdaki hükmün gerekli kıldığı şekilde, yetkililerin "teftiş sırasında bilgi sahibi olduğu" usulsüzlüklere ilişkin olduğuna dair ciddi şüphe oluşmaktadır.

Mahkeme, Üçüncü Dairenin kararında, olayın yetkililerin "teftiş sırasında bilgi sahibi oldukları" hususlara dair olduğunun ortaya koyulamadığı kanaatindedir (§ 154). Mahkeme'nin, soruşturma için önceden izin alınmamasına ve başvuranların yargılama öncesi tutukluluğuna ilişkin 83. maddedeki ilk koşulun karşılanıp karşılanmadığı konusunda da çok ciddi şüpheleri bulunmaktadır (§ 156).

83. maddede gerekli kılınan ikinci koşul, yani soruşturmanın geç açılmasının sakıncalı bulunması riski bakımından; Üçüncü Daire, soruşturmanın geç açılmasının neden sakıncalı bulunduğu hususunu açıklamaksızın, söz konusu hükümde ortaya konan istisnanın icrasına karar vermiştir. Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin 37. maddesi, ön bildirimde bulunmaksızın soruşturma aşamasına geçilmesi durumunda; gerekçenin yanı sıra soruşturmanın geç açılmasının sakınca oluşturması kanaatinin dayanağını oluşturan ilgili bilgi ve belgelerin HSYK Başkanına bildirilmesi gerektiğini öngörmektedir. Benzer şekilde, usuli güvencelerden yoksun bırakılan hakim ve

savcılarının da istisnânın uygulanma gerekçelerine dair ayrıntılı şekilde bilgilendirilmeleri gerekir (§ 157).

Mahkeme, Üçüncü Dairenin kısa ve yalnızca söz konusu yasal hükme atıfta bulunan kararının, yeterli gerekçe içermediği ve hakimlerin görevlerini icra ettikleri esnada işledikleri iddia edilen suçlara ilişkin tutuklanmaları bağlamında keyfiliğe karşı koruma sunamadığı görüşündedir (§ 158). Yukarıdakilerin ışığında Mahkeme, başvuruçuların, hakimlere görevlerini icra ederken işledikleri iddia edilen suçlara ilişkin sağlanan usuli güvencelerden yoksun bırakan koşullarda tutuklanmalarının kanunla öngörülen bir usule uygun olmadığı sonucuna varmaktadır (§ 159).

Terör suçlarına bakması için özel bir ceza mahkemesinin kurulması, Sözleşme'nin 6/1 maddesiyle uyumludur ve mevcut bir mahkemenin uzmanlaştırılması, bir iç idare meselesidir ve bu durum, özel bir mahkemenin kurulması şeklinde yorumlanamaz (§ 166).

İtiraz konusu kararlardan kaynaklanan sürece ilişkin başvuruçulara isnat edilen usulsüzlükler, başvuruçuların ilk tutuklulukları sırasında hükümeti ortadan kaldırma ve bir terör örgütü üyesi olma suçlarını işlemiş olabilecekleri konusunda tarafsız bir gözlemciyi tatmin edecek objektif ve yeterli unsurlar olarak değerlendirilemez. Söz konusu deliller, başvuruçuların davranışları ve bu suçlar arasında sağlam bir bağ kurmak ve üyesi oldukları iddia edilen örgütün talimatlarıyla hareket ettiklerine hükmetmek için yeterli değildir (§ 198).

Kararda hükmedilen tazminat miktarı istikrar kazandıği şekilde her bir başvuruçucu için 5000 Avro manevi tazminat olarak verilmiştir.

İ. MORAL VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Moral ve Diğerleri/Türkiye Kararında³⁶ hakim veya savcı olan başvurucular, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

b. İHLALLER

İhlal nedeni olarak makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1) ileri sürülmüştür.

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Başvurucular hakkındaki ilk tutuklama kararları, yalnızca HSYK'nın açığa alma kararlarına veya ilgililerin ByLock mesajlaşma sistemini kullandıklarına dair bilgilere dayandırılmıştır. Mahkeme daha önce, ulusal mahkemeler tarafından dayanılan bu gerekçelerin hiçbirinin, atfedilen suçla ilgili "makul şüphe" teşkil edecek nitelikte olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca, HSYK kararında adı geçen başvurucular hakkında yürütülen disiplin soruşturmasına ilişkin olarak; Hükümet, söz konusu soruşturmanın temelindeki eylemin FETÖ/PDY üyeliğini akla getirebileceği ve dolayısıyla tutuklama kararı verilmesine sebep olacak bir şüpheye temel oluşturabileceği sonucunu destekleyecek argümanlar sunmamıştır (§ 9). İlk tutuklama kararlarının verildiği sırada, tarafsız bir gözlemciyi, başvurucuların isnat edilen suçu işlediklerine ikna edebilecek başka herhangi bir bilgi veya delil unsurunun bulunmaması sebebiyle; Mahkeme, önceki kararlarında vardığı sonuçlardan ayrılmak için bir neden görmemektedir (§ 10).

Kararda kişi başı 5000 AVRO Manevi Tazminata hükmedilmiştir.

J. SEVINÇ VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Sevinç ve Diğerleri / Türkiye Kararında³⁷, hakim veya savcı olan başvurucular, suçüstü halinden hareketle FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmışlardır.

36 Moral ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru no. 49867/17 ve 31 diğer başvuru, K.T: 18 October 2022, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-220006%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-220006%22]})

37 Sevinç ve Diğerleri / Türkiye Kararı, Başvuru no. 63634/16 ve 134 diğer başvuru, K.T: 18 Ekim 2022, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:\[%22TUR%22\],%22appno%22:\[%2263634/16%22\],%22itemid%22:\[%22001-224297%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22languageisocode%22:[%22TUR%22],%22appno%22:[%2263634/16%22],%22itemid%22:[%22001-224297%22]})

b. İHLALLER

İhlal nedeni olarak yargısal güvencelere uyulmadan suçüstü gerekçesiyle, Hukuka aykırı tutuklama yapılması gösterilmiştir. (m. 5/1)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Baş ile Turan ve Diğerleri davalarındaki tespitlerini göz önünde bulundurarak, başvuru sahiplerinin tutukluluğunun yasa ile öngörülen usule uygun olmadığı ve bu sebeple başvuru sahiplerinin tutukluluklarının hukuka aykırı olduğuna ve 5/1 maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir (§ 9).

Kararda kişi başı 5000 AVRO manevi tazminata hükmedilmiştir.

K. SUBAŞI VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Subaşı ve Diğerleri/Türkiye Kararında³⁸, FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla cezaevinde bulunan başvuru sahiplerinin hafta sonu ziyaret veya telefon hakkı tanınması talepleri reddedilmiştir.

b. İHLALLER

Başvuruda ihlal sebepleri olarak şu hususlar öne sürülmüştür:

1. Bütün başvuru sahipleri bakımından cezaevinde hafta sonu ziyaretlerine izin verilmemesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlali (m. 8 -)

2. İki başvuru sahibi bakımından cezaevinde hafta sonu telefon görüşmesine izin verilmemesi, nedeniyle aile hayatına ve haberleşmeye saygı hakkının ihlali (m. 8)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, başvuru sahiplerinin okul çağındaki çocuklarını haftalık olarak görememelerinin "önemsiz zarar" oluşturduğu hususunda aynı görüşte değildir. Ne de başvuru sahiplerinin, hafta sonu ziyaretleri açık olsaydı olacak olandan daha az sıklıkta çocuklarıyla ilişkilerini sürdürmelerinin önemsiz bir zarar olduğuna aynı fikirdedir (§ 63). Cezaevi idareleri, haftalık ziyaret günlerine belirlemek için takdir yetkilerini kullanırken; tutulanlar ve çocuklarıyla olan ilişkilerinden ziyade,

38 Subaşı ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru no. 3468/20 ve 18 diğer başvuru, K.T: 6 Aralık 2022, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-221258%22%5D%7D>

yalnızca cezaevlerinin kapasitesine ilişkin değerlendirmelere dayalı karar almışlardır. Ziyaretlerin hafta içiyle ve çalışma saatleriyle sınırlandırılmasının, ziyaretlerin idaresi daha kolay olsun diye ziyaretçi sayısını azaltmayı amaçladığı anlaşılmaktadır (§ 90). İlk derece mahkemelerinin kararlarından, yarışan menfaatleri dengeledikleri ya da başvurucuların iddialarını dikkatlice değerlendirdikleri anlaşılmamaktadır (§ 91).

Anayasa Mahkemesi de olağanüstü hal sırasında uygulamaya konulan tedbirlere atıfta bulunan kısa bir kararla başvuruları reddetmiştir. Bununla birlikte, başvurucuların şikayetleri olağanüstü hal sonrasındaki bir dönemi ilgilendirmekteydi ve yeni bir incelemeyi gerektirmekteydi (§ 92). Bu nedenle Mahkeme, mevcut davada uygulandığı şekliyle ulusal yasal çerçevenin aile hayatına keyfi müdahalelere karşı yeterli koruma sunmadığına karar vermiştir (§ 93).

Cezaevi idarelerinin hafta sonu telefon aramalarını yasaklama kararı ise tutulanların ihtiyaçlarının somut bir değerlendirilmeksizin veya devletin tutulanların çocuklarıyla olan ilişkilerini kolaylaştırma yükümlülüğü gözetilmeksizin çok genel ifadelerle kaleme alınmıştır. Mahkeme, ulusal makamların başvurucuların Sözleşme şikayetlerini yüzeysel biçimde ele aldıklarına ve aile hayatına ve haberleşmeye saygı haklarına dair usulü güvencelerden onları yoksun bıraktıklarını kaydetmektedir (§ 108).

Kararda 1500 Avro manevi, 500 Avro yargılama gideri olmak üzere toplam 2000 Avro tazminat belirlenmiştir.

L. GÜNGÖR VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Güngör ve Diğerleri/Türkiye Kararında³⁹, hakim veya savcı olan başvurucular, FETÖ/PDY üyesi oldukları gerekçesiyle tutuklanmıştır.

b. İHLALLER

İhlal nedeni olarak makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1) ileri sürülmüştür.

39 Güngör ve Diğerleri/Türkiye Kararı, Başvuru no. 59639/17 ve diğer 81 başvuru, K.T: 13 Aralık 2022, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-221477%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-221477%22]})

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, başvurucuların ilk tutuklamalarına hükmederken sulh ceza hakimliklerinin CMK'nın 100. maddesine, olası cezaya ve dosyadaki delillere genel bir atıf yaparak kararlarını haklı kılmaya çalıştıklarını gözlemlemektedir. Dosyadaki delil unsurlarının bireysel bir değerlendirmesi ya da başvurucular hakkındaki şüpheyi haklı gösterecek herhangi bir bilgi veya teyit edilebilir başka tür bir belge veya olgu olmaksızın; böyle genel bir atıf şüphenin makullüğünü haklı göstermeye yeterli değildir. Tutuklama kararlarının başvurucuların açığa alınmalarını ya da Bylock mesajlaşma sisteminin kullanımı iddiasını dikkate aldığı kadarıyla Mahkeme daha önceden, bu nedenlerin hiçbirinin başvuruculara atfedilen suçlar bakımından "makul şüphe" teşkil edecek bir nitelikte olmadığına karar vermiştir. Mahkeme ayrıca, o vakitte başvurucular hakkında makul şüpheyeye yol açabilecek somut ve özel olgulara işaret eden hiçbir tanık beyanının dava dosyalarında olmadığını da kaydetmektedir (§ 8).

İlk tutuklama kararlarının verildiği sırada, tarafsız bir gözlemciyi, başvurucuların isnat edilen suç işlediklerine ikna edebilecek başka herhangi bir emare, olgu veya bilgi sunulmaması sebebiyle; Mahkeme, tutuklamayı haklı kılan şüphenin makullüğü şartının karşılanmadığını tespit etmektedir (§ 9).

Kararda kişi başı 5000 AVRO manevi tazminata hükmedilmiştir.

VI. AİHM TARAFINDAN 2023 YILINDA VERİLEN KARARLAR

A. ABDULLAH KILIÇ / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Abdullah Kılıç/Türkiye Kararında,⁴⁰ gazeteci olan başvurucu FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutuklanmış; Meydan Gazetesi'nde yazdığı yazılardan ve attığı tweetlerden dolayı hakkında dava açılmış; bu davada tahliye edildiği gün, yeni bir soruşturma açılarak gözaltına alınmış ve anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs ile suç ve suçluyu övme suçlarından tekrar tutuklanmış; HYSK tahliyeye hükmeden hakimler ile talepte bulunan Cumhuriyet savcısını

40 Abdullah Kılıç/Türkiye Kararı, Başvuru no.43979/17, K.T: 31 Ocak 2023, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-222778%22>

açığa almış; AYM, bireysel başvurusunu 1 yıl 5 ay 9 günlük bir sürede karara bağlamış; ilk tutukluluğuna ilişkin şikayetleri kabul edilemez bulunmuştur.

b. İHLALLER

Başvuruda ihlal sebepleri olarak şu hususlar öne sürülmüştür:

1. Makul şüphe olmadan tutuklama (m. 5/1)
2. Tutukluluk kararlarında gerekçe yokluğu (m. 5/3)
3. Tutukluluğa etkili itiraz hakkının ihlali (AYM'de geçen süre, ivedilikle inceleme şartını karşılamamaktadır, m. 5/4)
4. Tutukluluk için tazminat yolunun yokluğu (ilk tutuklamaya ilişkin şikayet reddedilmiştir, m. 5/5)
5. İfade özgürlüğünün ihlali (başvurucu, yazı ve tweetleri nedeniyle tutuklanmıştır, m. 10)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Anayasa Mahkemesi, başvurunun suç işlediğine dair kuvvetli şüphe olup olmadığına karar verirken, ilk tutuklama kararında olmayan delillere dayanmıştır. Bu delillerin, başvurunun tutuklanmasına ilişkin ilk karar üzerinde herhangi bir etkisi olmadığından; Mahkeme, bu delil unsurlarının incelenmesine gerek olmadığını değerlendirmektedir (§ 80).

Anayasa Mahkemesi gibi Mahkeme de sulh ceza hakimliğinin başvurunun tutukluğunu herhangi bir somut delil temelinde haklı kılmadığını kaydetmektedir. Bu nedenle Mahkeme, başvurunun tutukluluğu anında, iddia edilen suçları işlediğine tarafsız bir gözlemciyi ikna edebilecek hiçbir olgu veya bilginin bulunmadığını değerlendirmektedir (§ 81).

Bu şartlar altında Mahkeme, ulusal makamlar tarafından ileri sürülen yasal hükümlerin yorumunun ve uygulanmasının, başvurunun maruz kaldığı özgürlükten yoksun kılmaya usulsüz ve keyfi bir nitelik verecek derecede mantık dışı olduğunu değerlendirmektedir (§ 82).

Tutuklu kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için gerekli makul gerekçelerin varlığı, tutukluluğun uygunluğunun olmazsa olmaz bir şartıdır. Böyle gerekçelerin yokluğunda Mahkeme, tutuklamanın gerekçesiz oluşu iddiası bakımından Sözleşme'nin 5/3 maddesinin ihlal edildiği kanaatindedir (§ 87).

Mahkeme, mevcut olayda, Anayasa Mahkemesi önündeki meselelerin görece olarak karmaşık olduğunu kabul edilebilir. Bununla birlikte dava dosyasında, başvurunun veya avukatının yüksek mahkemenin inceleme süresinin uzamasında payının olduğuna dair bir şey yoktur (§ 103). Bu gerekçelerle Mahkeme, söz konusu sürenin aşırı uzun olduğu ve "kısa" olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varmıştır (§ 106). Başvurunun ilk tutukluluğuna ilişkin şikayetleri kabul edilemez bulunduğu; Anayasa Mahkemesi tarafından başvurucuya verilen tazminat, Mahkemenin bulduğu ihlallere ilişkin değildi. Sonuç olarak, başvurunun ikinci tutukluluğuna ilişkin tazminat ödenmesine rağmen; Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, somut davanın koşullarında, Sözleşmenin 5 § 5 maddesi anlamında etkili bir yol oluşturmaktadır (§ 122).

Tutuklama kararında bahsedilmemekle birlikte başvuru, gazetede yayımlanan yazılarından ve tweetlerinden dolayı ceza kovuşturmasına maruz kalmıştır (§ 138) Ulusal makamlar tarafından ileri sürülen yasal hükümlerin yorumunun ve uygulanmasının, başvurunun maruz kaldığı özgürlükten yoksun kılmaya usulsüz ve keyfi bir nitelik verecek derecede mantık dışı olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, kanunla öngörülmediğinden; başvurunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin, Sözleşmenin 10/2 maddesi açısından haklı kılınmayacağı anlaşılmaktadır (§ 143).

Mahkeme ayrıca, eleştirel seslerin tutuklanmasının hem tutuklanan kişi açısından hem de özgürlüğü kısıtlayıcı bir tedbirin uygulanması, sivil toplumu korkutarak ve muhalif sesleri susturarak ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı etki oluşturacağından genel olarak toplum açısından (§ 144) çoklu olumsuz etki oluşturacağını kaydetmektedir.

Kararda 12.2275 Avro manevi ve 1100 Avro maddi olmak üzere toplam 13.375 Avro tazminata hükmedilmiştir.

B. TELEK VE DİĞERLERİ TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Telek ve Diğerleri Türkiye Kararında,⁴¹ kamuoyunda Barış Akademisyenleri olarak bilinen başvuruçular, 675 ve 686 sayılı OHAL KHK'ları ile çalıştıkları üniversitelerden çıkartılmış ve

41 Telek ve Diğerleri Türkiye Kararı, Başvuru no. 66763/17, 66767/17 ve 15891/18, K.T: 21 Mart 2023, <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%22itemid%22:%22001-223639%22>

pasaportları iptal edilmiş; uzun süre yeni pasaport edinememiş; bu nedenle iki başvurucu yurt dışındaki doktora eğitimlerine katılamamış ve bir başvurucu, bulunduğu Almanya'da resmi kimliğini ispat hususunda güçlüklerle karşılaşmıştır.

b. İHLALLER

Başvuruda ihlal sebepleri olarak şu hususlar öne sürülmüştür:

1 Keyfiliğe açık, hukukilik ilkesine aykırı olması ve kanunla öngörülme şartını karşılamaması nedeniyle pasaport iptalinin özel hayata saygı hakkının ihlali (m. 8)

2. Müdahale öngörülebilir olmadığından eğitim hakkının ihlali (1 No.lu Protokol-m. 2)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Başvurucuların gitmek veya kalmak istedikleri ülkeler ile güçlü mesleki ve kişisel bağları bulunduğundan; kayda değer bir süre boyunca geçerli bir pasaport edinememelerinin, mesleki ve özel hayatları üzerinde önemli bir etkisi olmuştur (§ 113). Söz konusu müdahale bu nedenle, başvurucuların özel hayatlarına yönelik bir müdahale oluşturmaktadır (§ 114).

İdari makamlar tarafından başvurucuların pasaportlarının geri alınmasında sahip oldukları takdir yetkisi, herhangi bir şarta tabi tutulmamıştı, bu yetkinin kullanılmasının kapsamı ve usulleri belirlenmemişti ve bu hususta, hiçbir hususi teminat sunulmamıştı. Sonuç olarak Mahkeme, olağanüstü hal kapsamında idari işlemlere alınan bu tedbirin keyfiliğe açık olduğunu ve hukukilik şartıyla bağdaşmadığını değerlendirmektedir (§ 125).

Mahkeme bu nedenlerle, itiraz konusu tedbirin Sözleşme'nin 8/2 maddesi anlamında kanunla öngörülmediği kanaatindedir (§ 126). Pasaportlara el konulması işlemlerinin keyfiliğe açık ve hukukilik ilkesiyle bağdaşmadığı şeklindeki mülahazalar, eğitim hakkı açısından da aynı şekilde geçerlidir (§ 152). Sonuç olarak, başvurucuların eğitim hakkına yönelik müdahale, öngörülebilir değildir (§ 153).

Başvuruda hükmedilen toplam tazminat miktarı 43.750 Avrodur. Bu miktarlar iki başvurucu için 12000 avro manevi diğer bir başvurucu için 9750 Avro manevi ve 1000 Avro yargılama gideri şeklindedir.

C. HALLAÇOĞLU VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Hallaçoğlu ve Diğerleri/Türkiye Kararında⁴², FETÖ/PDY üyeliği suçlamasıyla tutulan başvurucuların, mektupları UYAP'a kaydedilmiş; bunların silinmesi talepleri reddedilmiştir.

b. İHLALLER

Başvurucular mektuplarının uygun yasal mevzuat olmaksızın UYAP'a kaydedilmesi nedeniyle, haberleşmeye saygı hakkının ihlali iddiasında bulunmuşlardır. (m. 8)

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Mahkeme, Nuh Uzun ve Diğerleri/Türkiye davasında, mektupların UYAP'a kaydedilmesi yoluyla başvurucuların özel hayata ve haberleşmeye saygı haklarına yapılan müdahalenin Sözleşme'nin 8/2 anlamında "yasayla öngörülmuş" kabul edilemeyeceğinden dolayı Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edildiğini tespit etmiştir (§ 11).

7360/19 Nolu başvuru bakımından Hükümet, başvurucunun avukatıyla olan yazışmasının kaydedilmesinin yasal temeli olarak ayrıca iki genelgeye daha atıfta bulunmuştur. Ancak Mahkeme, itiraz konusu kararlarda bu genelgelere dayanılmadığını ve her şeyin ötesinde bu genelgelerin, hükümlülerin avukatlarıyla olan yazışmalarının kaydedilmesine ilişkin bir kural bulunmadığını gözlemlemektedir (§ 12).

D. USLU / TÜRKİYE KARARI

a. OLAYLAR

Uslu / Türkiye Kararında⁴³, başvurucunun tuttuğu iki deftere, FETÖ/PDY suçlamasıyla tutulan bazı kişilerin bu yolla haberleştiği ve üçüncü kişilerin kimliklerini ortaya koyabilecek bilgiler içerdiği gerekçesiyle el konulmuştur.

42 Hallaçoğlu Ve Diğerleri / Türkiye Kararı, Başvuru no.6239/19 ve 2 başvuru, K.T: 4 Nisan 2023; [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22%22CASE%20OF%20HALLA%C3%87O%C4%9ELU%20AND%20OTHERS%20v.%20T%C3%9CRK%C4%B0YE%22%22\],%22itemid%22:\[%22001-224263%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22%22CASE%20OF%20HALLA%C3%87O%C4%9ELU%20AND%20OTHERS%20v.%20T%C3%9CRK%C4%B0YE%22%22],%22itemid%22:[%22001-224263%22]})

43 Uslu/Türkiye Kararı, Başvuru no. 51590/19, K.T: 21 Mart 2023; [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:\[%22USLU%22\],%22itemid%22:\[%22001-223646%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22USLU%22],%22itemid%22:[%22001-223646%22]})

b. İHLALLER

Başvurucu defterlere el koymaya izin veren bir hüküm olmadığından müdahalenin yasal dayanağını bulunmadığını ve bu nedenle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir. (m. 10).

c. KARARLA İLGİLİ DİĞER HUSUSLAR

Hükümetin CMK 141. maddesi uyarınca dava açılmadığı itirazı bakımından; başvurunun Anayasa Mahkemesine yaptığı başvuru, hukuk yollarının tüketilmediği değil, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. Ayrıca, benzer şartlarda ulusal mahkemelerin tazminata hükmettiğine dair herhangi bir örnek karar sunulamamıştır. Bu nedenle, Hükümetin itirazı reddedilmiştir (§ 13).

Karşılaştığı ceza kovuşturmasına ilişkin duygularını anlattığı defterlere el konulması, ifade özgürlüğüne bir müdahale teşkil etmektedir (15). Mahkeme daha önceden, bir tutukluya ait yazılı belgelere el konulmasının Türk hukukunda bir temelini bulunmadığına hükmetmiştir (§ 18). Somut olayda ulusal makamlar, başvurunun defterlerine el koyarken ve itirazını reddederken herhangi bir yasal temele dayanmamıştır (§ 19). Yukarıdakilerin ışığında Mahkeme, söz konusu müdahalenin Sözleşme'nin 10/2 maddesi anlamında "yasayla öngörülmediğini" tespit etmektedir (§ 20).

VII. İHLAL KARARLARINA İLİŞKİN GENEL TABLO

Yıl	İhlale Hükmedilen Karar Sayısı	İhlale Hükmedilen Kişi Sayısı	Tazminat Miktarı (EUR)	Tazminat Miktarı (TL)
2018	2	2	43.000	206.400
2019	2	2	10.000	65.000
2020	2	2	14.000	106.400
2021	9	436	2.272.875	23.410.613
2022	12	566	2.707.060	48.727.080
2023 Nisan Ayı İtibariyle)	4	8	51.160	1.117.496
TOPLAM	31	1.014	5.061.095	73.486.589